

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

Krajské zřízení

Autor práce: Bc. Petra Murínová

Vedoucí diplomové práce: Ing. Jan Čopík, Ph.D.

© 2011 ČZU v Praze

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Akademický rok 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Petra Murínová

obor Veřejná správa a regionální rozvoj nav.- Hradec

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze
čl. 17 odst. 2 určuje tuto diplomovou práci.

Název práce: **Krajské zřízení (kraj Vysočina)**

Osnova diplomové práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Kraje a jejich postavení v rámci územní samosprávy v ČR a SR
4. Volby do zastupitelstev krajů - volební systém v ČR a SR
5. Charakteristika kraje Vysočina
6. Konstituování a fungování kraje Vysočina od roku 2000
7. Závěr
8. Seznam použitých zdrojů
9. Přílohy

Rozsah hlavní textové části: 60 - 80 stran

Doporučené zdroje:

Čmejrek, J. Obce a regiony jako politický prostor. Praha: Alfa nakladatelství, 2008.

Čmejrek, J., Kopřiva, R. Základy veřejné správy. Praha: ČZU PEF, 2006.

Eibl, O., Havlík, V., Kyloušek, J., Pink, M. Krajské volby 2008. Brno: CDK, 2009.

Hledíková, Z., Janák, J., Dobeš, J. Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

Krajské volby 2000. Fakta, názory, komentáře (Sborník). Praha: CEVRO, 2001.

Krejčí, O. Nová kniha o volbách. Praha: Professional Publishing, 2006.

Šaradín, P. Politické kampaně, volby a politický marketing. Olomouc: Periplum, 2007.

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení).

Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení).

Zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Jan Čopík, Ph.D.**

Termín odevzdání diplomové práce: duben 2011

Vedoucí katedry

Děkan

V Praze dne: 15. 1. 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Krajské zřízení" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14. března 2011

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu diplomové práce Ing. Janu Čopíkovi, Ph.D. za cenné připomínky, odbornou pomoc a profesionální vedení, které mi pomohly při zpracování této diplomové práce.

Dále bych chtěla poděkovat svým kolegům, kteří mi poskytli cenné rady a poznatky pro část mé diplomové práce.

V neposlední řadě chci také poděkovat svému zaměstnavateli, mým blízkým a svému příteli, kteří se mnou po dobu studií měli trpělivost.

Krajské zřízení

Regional establishment

Souhrn

Diplomová práce se zabývá vývojem krajského zřízení v České a Slovenské republice se zaměřením na kraj Vysočina v České republice. První část práce se zaměřuje na historický vývoj a dějiny vývoje území, kde se nyní nachází Česká a Slovenská republika. Dalším záměrem první části bylo popsat volební systém a zákony, které se aplikují při krajských volbách. Druhá část práce se věnuje konstituování a fungování kraje Vysočina v letech 2000-2009. Detailně se pak v práci zabývám krajskými volbami v roce 2008 a povolebním vývojem v kraji Vysočina. Poukazuji na Programové prohlášení Rady kraje Vysočina a hodnotím zvládnutí ekonomické krize zástupci politické strany ČSSD, která zvítězila ve v krajských volbách 2008.

Summary

This thesis deals with the development of regional system in the Czech and Slovak Republic with the Highland Region of the Czech Republic. The first part focuses on the historical development and history of the development area, which is now the Czech and Slovak Republic. Another objective was to describe the first part of the electoral system and laws that applied at the regional elections. The second part deals with the formation and functioning of the Region from 2000 to 2009. Detail I am focusing on the regional elections in 2008 and election developments in region. I refer to the policy statement of the Council region and evaluate the management of the economic crisis, political representatives of the Democratic Party, which won the elections.

Klíčová slova:

Krajské zřízení, kraj Vysočina, volební systém, politická strana, volby, povolební situace, hejtman, zastupitelstvo kraje, rada kraje, Programové prohlášení Rady kraje

Keywords:

Regional establishment, Highland County, the electoral system, political parties, elections, election situation, the captain, the Regional Assembly, Regional Council, Regional Council's policy statement

OBSAH

1. Úvod.....	5.
2. Cíl a metodika.....	6.
3. Kraje a jejich postavení v rámci územní samosprávy v ČR a SR.....	7.
3.1 Historie a vývoj krajského zřízení.....	8.
3.1.1 Vývoj veřejné správy od počátku do roku 1620.....	8.
3.1.2 Krajská správa v letech 1620-1848.....	9.
3.1.3 Vznik Československa 1918-1948.....	10.
3.1.4 Krajská správa v letech 1948 – 1989.....	12.
3.1.5 Krajská správa po roce 1989.....	14.
3.1.6 Krajská správa na Slovensku	17.
3.2 Konstitutivní prvky kraje v České republice.....	18.
3.2.1 Občané kraje.....	21.
3.2.2 Území kraje.....	21.
3.2.3 Symboly kraje.....	22.
3.3 Působnost kraje.....	22.
3.4 Hospodaření kraje.....	26.
3.5 Spolupráce krajů.....	26.
3.6 Zastupitelstvo kraje.....	26.
3.7 Rada kraje.....	27.
3.8 Výbory a komise.....	29.
3.9 Hejtman.....	29.
3.10 Krajský úřad.....	31.
4. Volby do zastupitelstev krajů - volební systém v ČR a SR	32.
4.1 Volby do krajských zastupitelstev v ČR	32.
4.2 Volby do krajských zastupitelstev v SR	36.
4.3 Sestavování koalice.....	39.
5. Charakteristika kraje Vysočina.....	40.
5.1 Členění kraje Vysočina	40.
5.2 Poloha kraje Vysočina	41.
5.3 Rozloha kraje Vysočina.....	41.

5.4 Přírodní podmínky kraje Vysočina	41.
5.5 Ekonomické ukazatelé o kraji Vysočina	42.
6. Konstituování a fungování kraje Vysočina od roku 2000.....	43.
6.1 Krajské volby 2000 v Jihlavském kraji.....	44.
6.2 Krajské volby 2004 v kraji Vysočina.....	46.
6.3 Krajské volby 2008 v kraji Vysočina.....	49.
6.3.1 Předvolební kampaň v kraji Vysočina.....	51.
6.3.2 Předvolební programy polit. stran v kraji Vysočina.....	54.
6.3.3 Výsledky voleb v kraji Vysočina.....	57.
6.3.4 Programové prohlášení Rady kraje Vysočina	64.
6.3.5 Oblast hospodaření kraje Vysočina	65.
6.3.6 Oblast regionálního rozvoje kraje Vysočina	68.
6.3.7 Zhodnocení poloviny volebního období očima radních kraje Vysočina...	69.
7. Závěr.....	72.
Přehled používaných zkratk.....	74.
Seznam tabulek, grafů a map.....	75.
8.Použité prameny.....	77.
9.Přílohy.....	79.

1. Úvod

Historicky se začalo územní zřízení a jeho správa vyvíjet podle daných možností a potřeb toho subjektu, který měl zájem o řádné hospodaření v daném regionu. Každý správce, ať to byl vladař nebo stát, danou strukturu regionálního zřízení zaváděl a rozvíjel tak, aby co nejefektivněji využíval zdroje, lidský potenciál a informace. Lze zdokumentovat jakými pravomocemi dané zřízení disponovalo, jak je využívalo a pro jaký účel tyto pravomoci sloužily. Je zajímavé sledovat, jak se vyvíjela legislativa, rozvoj území a jaký bude vývoj a dopad měly změny při různých formách veřejné správy daného regionálního uspořádání.

Velice zajímavým obdobím vývoje krajského uspořádání je období od roku 1948 do současné doby ve vztahu na to, jaká politická garnitura měla tu moc zasáhnout do regionálního uspořádání ČSSR a následně do regionálního uspořádání ČR.

V ČSSR a následně v ČR byly od roku 1948 vyzkoušeny různé modely uspořádání správy v jednotlivých regionech. Lze vysledovat, že se po určitém čase vládnoucí garnitury vracely k ověřeným modelům nebo k jejich základům a dané změny ve správě území, okresního nebo krajského zřízení stvrzovaly legislativní cestou. Je možné dohledat v archivech, jak byly koncipovány důvodové zprávy, jimiž politické garnitury prosazovaly správní celky a následně od minulých modelů ustupovaly.

V současné době je Česká republika od roku 2000 rozdělena na 14 krajů, které nahradily okresní uspořádání ČR. Mezi hlavní důvody obnovení krajského zřízení bylo přesunutí pravomocí a rozhodování z centra (jednotlivých ministerstev) do jednotlivých regionů (decentralizace). Byly zaznamenány polemiky o tom, zda minulé okresní uspořádání bylo „blíže občanům“ a o tom, zda současné uspořádání krajského zřízení je kvalitnější nebo není. Ze svého pohledu mohu konstatovat, že si občané zvykli na současné krajské uspořádání ČR a na pravomoci obcí, které jsou na územích daných krajů.

2. Cíl a metodika

Cílem této diplomové práce je zmapování a vývoj situace krajského zřízení. Diplomovou práci jsem pojala ze širšího pohledu tak, jak se historicky vyvíjely dějiny při správě daného území, na kterém se v současné době nachází Česká republika. Hlavním cílem práce je analyzovat konstituování kraje Vysočina od roku 2000 do roku 2011. Ve své práci jsem se podrobněji zaměřila na volby v roce 2008 a následně na povolební vývoj v kraji Vysočina.

Ve vazbě na předchozí obecné vymezení tématu definuji následné dílčí cíle:

- 1) charakterizovat historická fakta, jež se podílela na regionálním vývoji v oblasti, kde se v současné době nachází Česká republika a následně kraj Vysočina;
- 2) zjistit, jak je krajské uspořádání stabilní a v dané době akceptovatelné;
- 3) zjistit, zda jsou krajská uspořádání efektivní a životaschopná;
- 4) zmapovat krajská zřízení v ČR a SR;
- 5) porovnat volební systémy v ČR a SR;
- 6) charakterizovat kraj Vysočina;
- 7) posoudit výsledky voleb v letech 2000, 2004, 2008;
- 8) analyzovat situaci v kraji Vysočina po roce 2008;
- 9) zmapovat názory čelních představitelů kraje Vysočina;

Metodika:

Diplomová práce je postavena jako případová studie kraje Vysočina. Při naplnění jednotlivých cílů diplomové práce vycházím z literární rešerše, v praktické části práce jsou použity techniky studia dokumentů a dotazování.

Využívám následujících pramenů:

- odborná literatura
- právní předpisy
- dokumenty poskytnuté krajem Vysočina
- internetové zdroje a zdroje Českého statistického úřadu

- tištěné materiály politických stran
- vlastní zjištění formou konzultací a rozhovorů s čelními představiteli kraje Vysočina

Diplomová práce vychází z bakalářské práce Volby do zastupitelstva kraje Vysočina 2008 obhájené na České zemědělské univerzitě v roce 2009 (Murínová 2009). Diplomová práce rozšiřuje bakalářskou práci zejména o povolební vývoj v kraji Vysočina a vývoj krajského zřízení pod vedením ČSSD.

3. Kraje a jejich postavení v rámci územní samosprávy v ČR a SR

3.1 Historie a vývoj krajského zřízení

3.1.1 Vývoj veřejné správy od počátku do roku 1620

První útvar, který má všechny atributy státu, byl stát velkomoravský, jehož prokazatelné počátky sahají k roku 830, kdy kníže Mojmír I. dokončil sjednocovací proces slovanských kmenů na našem území. Stát Velké Moravy je možné charakterizovat jako raně centralizovanou monarchii a z toho také vyplývá podoba počátků veřejné správy. Na jedné straně v rukou panovníka z rodu Mojmírovců byly koncentrovány veškeré pravomoci, a tedy všem panovníkovým orgánům příslušely jen poradní a výkonné funkce, na straně druhé rozsah státu si vynucoval postupné vytváření státního aparátu, jenž by lépe umožnil tak rozsáhlé území ovládat. Předpokládá se, že státní aparát napodoboval vzorky francouzské, případně i byzantské.¹

Panovník měl kolem sebe poradní orgány, kterým se v té době říkalo shromáždění velmožů či shromáždění předáků země. Na dvoře panovníka existovaly také dvorské úřady, k vedení písemné agendy byla zavedena dvorská kancelář.

Na začátku 13. století začala vznikat na našem území první města. Vznik měst se přisuzuje přemyslovským panovníkům, kteří si dobře uvědomovali, že pro hospodářský a ekonomický růst země jsou města nutná. Města se dělila na královská a poddanská. Zakladatelem královských měst byl panovník a občané zde byli svobodní, naopak poddanská města vznikla na popud feudálů a občané zde nebyli svobodní.

Od 13. století byla pro česká královská města, jejich území a okolí ustavování popravcové, specializovaní úředníci pro nalézací řízení a výkon rozhodnutí v trestních věcech. Jejich jmenování přispívalo k vývoji krajů. Kraje se kvůli výběru daní

¹ Schelle, K. *Dějiny české veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, str. 11.

přeměňovaly ve všeobecné správní jednotky, a tak byly Čechy rozděleny na 12 krajů. Na Moravě ke členění na kraje nedošlo.²

Za vlády Jiřího z Poděbrad došlo ke zvýšení počtu z původních 12 českých krajů na 14 krajů. Na Moravě byly vytvořeny 4 kraje v první polovině 16. století, v druhé polovině vzrostl jejich počet na 5. V Slezsku v téže době vznikla sloučením malých knížectví 4 „čtvrtě“. Na rozdíl od krajů českých a moravských, kde bylo úkolem hejtmanů velet krajské vojenské pohotovosti, starat se o veřejný pořádek, kontrolovat hrdelní soudnictví a spolupodílet se na daňové správě, měly „kraje“ slezské výlučně vojenský charakter. Hejtmani krajů (dva v každém kraji) byli voleni od roku 1434 krajskými sněmy, tzv. „sněmíky“, o jejichž svolání též od roku 1517 rozhodovali. Přesto docházelo ze stran některých panovníků k úspěšným pokusům hejtmany jmenovat. Volba, její způsob či jmenování hejtmanů se měnily podle stávající politické situace.³

3.1.2 Krajská správa v letech 1620-1848

Krajská správa si až do poloviny 18. století zachovávala alespoň částečně stavovský ráz. Krajské hejtmany byli vybíráni ze stavů usedlých v zemi. V čele krajů v Čechách stáli jako dříve dva hejtmany. Jejich působnost se vztahovala na věci veřejné správy, berní správu a vojenské věci. V 18. století se těžiště jejich úkolů přeneslo do oblastí trestního a soukromosprávního soudnictví, politické správy a vojenství.⁴

S nástupem Habsburků na český trůn se vytvořil základ krajské organizace. Habsburkům se podařilo prosadit, že hejtmani musejí pravidelně po pěti letech na svojí funkci rezignovat. Od roku 1751 řídil veřejnou správu v Čechách pouze jeden hejtman. Josef II. v roce 1787 rozšířil a nově uspořádal kraje, v Čechách bylo v této době celkem 16 krajů, na Moravě 6 krajů a ve Slezsku 2 kraje. Z krajských úřadů se staly plně byrokratizované instituce skládající se z: jednoho hejtmana, obvykle třech krajských komisařů, krajského sekretáře, protokolisty, dvou kancelistů, praktikantů a krajských

2 Cogan, R. *Krajské zřízení*. Praha: Aspi, 2004, str. 62.

3 Cogan, R. *Krajské zřízení*. Praha: Aspi, 2004, str. 63.

4 Schelle, K. *Dějiny české veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, str. 37.

dragounů. Mezi hlavní úkoly krajské organizace patřily: správa věcí z oblastech berních, vojenských, živnostenských, soudních a finančních. Také někdy zasahovaly krajské úřady v záležitostech politických a policejních.

Zásadní změny ve správním uspořádání území přineslo habsburské monarchii přijetí tzv. Pillersdorfovy ústavy v roce 1848 a poté březnové ústavy v roce následujícím.⁵ Byl jimi iniciován vznik samosprávy na občanském principu. Prováděcí prozatímní obecní zákon z roku 1849 obsahoval vytvoření místní, okresní a krajské obce, avšak k vytvoření samosprávných krajů, také kvůli nastolení Bachova absolutismu⁶, nedošlo. Kraje sloužily pouze jako jednotka státní správy. V první polovině 19. století bylo v Čechách 7 krajů (Praha nebyla součástí žádného kraje), na Moravě 2 kraje a Slezsko bylo jedním krajem, jejich správu uskutečňovala krajská vláda v čele s krajským prezidentem. Změna nastala v roce 1855 – v Čechách bylo vytvořeno 13 krajů, 6 na Moravě a Slezsko zůstalo opět bez členění na kraje. V čele krajů stál krajský představený, zástupcem mu byl krajský komisař. Úloha krajů se zúžila na správu daní a kraje tvořily pouze spojovací článek mezi nižšími a vyššími instancemi a byly v roce 1860 zrušeny. K jejich obnově již do pádu Rakousko-Uherské monarchie nedošlo.⁷

Shrnutí: Veřejná správa byla organizována na vertikále centrum – země – okres – obec.

3.1.3 Vznik Československa 1918-1948

Dne 28. října 1918 vyhlásil Národní výbor v Praze samostatný Československý stát. Prvním zákonem Československa stal zákon zvaný recepční norma⁸ (recepční zákon). V čele státu stál Národní výbor, který měl 30 členů.

Recepčním zákonem došlo tehdy k převzetí rakouského a uherského právního řádu a rakouské a uherské veřejné správy. S hodnocením tohoto zákona přišel sám jeho autor A. Rašín, když napsal, že „základním tímto zákonem mělo být zamezeno, aby nenastal

5 Ústava vyhlášena 25. 4. 1848 pod vlivem vídeňské revoluce. První ústava rakouského císařství. Podle ústavy zákonodárná moc příslušela říšskému sněmu složenému ze senátua poslanecké sněmovny, výkonná moc císaři a ministrům.

6 Politický systém v Habsburské monarchii v letech 1851 – 1859. Absolutistická a centralistická forma vlády.

7 Cogan, R. *Krajské zřízení*. Praha: Aspi, 2004, str. 67.

8 Recepční zákon je zákon, jímž nový stát přijímá dosud platnýprávní řád.

bezprávní stav, aby se celá státní správa nezastavila a aby se 29. října 1918 pracovalo dále, jako by revoluce vůbec nebylo“.⁹

Se vznikem Československa vyvstala nutnost reformy veřejné správy. Na základě zákona č. 126/1920 Sb. zákon o zřízení župních a okresních úřadů v republice Československé ze dne 29. února 1920 se měly stát nižší územní jednotkou tzv. župy. V Čechách a na Moravě mělo vzniknout 15 žup (se sídlem v Praze, Hradci Králové, Mladé Boleslavi, Pardubicích, Lounech, České Lípě, Karlových Varech, Plzni, Českých Budějovicích, Jihlavě, Brně, Olomouci, Moravské Ostravě, Těšíně, Uherském Hradišti). Veřejná správa měla být řízena župními úřady a župním zastupitelstvem, které mělo být voleno lidmi z 2/3 a z 1/3 jmenováno vládou. Zákon nebyl realizován na území české země, župy vznikly pouze na území Slovenska. Z tohoto důvodu byl přijat zákon č. 125/1927 Sb. zákon o organizaci politické správy tzv. “Organizační zákon”, který rozdělil území na země a okresy. Zákon vstoupil v účinnost 1. prosince 1928. Československá republika byla rozdělena na čtyři země: Země Česká, Země Moravská, Země Slovenská, Země Podkarpatská. Sídlními městy pro zemské úřady jednotlivých zemí se stala: Praha, Brno, Bratislava, Užhorod. Prezident republiky jmenoval do čela jednotlivých zemí zemského prezidenta nebo-li předsedu zemského zastupitelstva. V každé zemi bylo zvoleno zemské zastupitelstvo na dobu 6 let, z nich 2/3 členů zastupitelstva byly zvoleni ve volbách, 1/3 členů byla jmenovaná vládou (vláda vybírala z odborníků). Země Česká měla 120 členů zemského zastupitelstva, Země Moravská 60 členů, Země Slovenská 54 členů, Země Podkarpatská 18 členů.

Nižšími správními jednotkami byly okresy, obvody jednotlivých okresů byly vymezeny vládním nařízením č.93 a zákonem 174/1928 Sb.

V roce 1938 byla vyhlášena autonomie Slovenského území a Podkarpatské Rusi. Dne 15. března 1939 začala okupace našeho území německými vojáky. Dne 16. března 1939

⁹ Schelle, K. *Dějiny české veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, str. 92.

vydal Hitler výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava¹⁰. Naše území bylo součástí říše. Dne 13. dubna 1940 zrušila protektorátní vláda zemské zastupitelstvo.

Po roce 1945 byly dekretem prezidenta republiky (č. 18/1944 Úř. věst. ze dne 4. 12. 1944 o národních výborech a prozatímním Národním shromáždění) vytvořeny místní, okresní a zemské národní výbory. Ty již zcela opouštěly myšlenku oddělení státní správy a samosprávy, původně však byly považovány za přechodné řešení. Okresní národní výbory převzaly působnost všech dosavadních orgánů okresu, stejně tak zemské národní výbory převzaly působnost zemských orgánů. Po drobných změnách provedených dekretem prezidenta republiky č. 121/1945 Sb. o územní organizaci správy vykonávané národními výbory ze dne 27. října 1945, byla země Česká členěna do 110 okresů, Moravskoslezská do 44 okresů.¹¹

3.1.4 Krajská správa v letech 1948 – 1989

Novou ústavou z května roku 1948 byly zrušeny země a opět byly zavedeny kraje. Krajské zřízení zavedené zákonem č. 280/1948 Sb. o krajském zřízení Rozdělilo české země do 13 krajů. Navazovalo tak na neúspěšný pokus zavedení župního zřízení, Praha a dnešní území Středočeského kraje byly součástí Kraje pražského. Sídla krajských národních výborů byla již v sídlech dnešních krajů. Kraje převzaly dosavadní působnost zemí, o jejich působnosti rozhodovala nadále vláda.¹²

Počet členů v krajských národních výborech byl závislý na počtu obyvatel v daném kraji. Kraj do 500 000 obyvatel měl celkem 36 členů krajského národního výboru. Kraj s počtem obyvatel mezi 500 000-750 000 měl 48 členů, v krajích s počtem obyvatel mezi 750 000-1 000 000 byl počet členů krajského národního výboru 60. V krajích nad 1 000 000 obyvatel bylo v krajském národním výboru 72 členů.

Názvy krajů z roku 1948:

1. Pražský kraj
2. Československý kraj

10 Protektorát byl vytvořen 16. března na území českých zemí. Chrání útvar, který je pod ochranou nebo nedobrovolou správou jiného státu

11 Cogan, R. *Krajské zřízení*. Praha: Aspi, 2004, str. 75.

12 Cogan, R. *Krajské zřízení*. Praha: Aspi, 2004, str. 75.

3. Plzeňský kraj
4. Karlovarský kraj
5. Ústecký kraj
6. Liberecký kraj
7. Hradecký kraj
8. Pardubický kraj
9. Jihlavský kraj
10. Brněnský kraj
11. Olomoucký kraj
12. Gottwaldovský kraj
13. Ostravský kraj

V roce 1960 na základě zákona Národního shromáždění Republiky československé č. 36/1960 Sb. o územním členění státu bylo původních 13 krajů sloučeno do 7 krajů. Kraje dostaly název podle světových stran. Praha nebyla v té době součástí žádného kraje.

Názvy a sídla územních krajů z roku 1960:

1. Středočeský kraj se sídlem v Praze
2. Jihočeský kraj se sídlem v Českých Budějovicích
3. Západočeský kraj se sídlem v Plzni
4. Severočeský kraj se sídlem v Ústí nad Labem
5. Východočeský kraj se sídlem v Hradci Králové
6. Jihomoravský kraj se sídlem v Brně
7. Severomoravský kraj se sídlem v Ostravě

Na Slovensku byly taktéž zákonem č. 36/1960 Sb. o územním členění státu Zřízeny 3 kraje (Západoslovenský kraj, Středoslovenský kraj, Východoslovenský kraj). Dne 14. března 1968 byl Bratislavě dán status samostatného kraje. Zákon č. 71/1969 Sb. ze 17. června 1969, o územním členění Slovenské socialistické republiky, kraje zrušil a Slovensko rozdělil pouze na 37 okresů a Bratislavu jako samostatný celek. Za tři roky později byly kraje na Slovensku opět obnoveny.

Působnost krajského výkonného výboru nám definoval § 28 zákona Národního shromáždění Československé socialistické republiky č. 69/1967 Sb. o národních výborech následovně:

- Krajský národní výbor zabezpečuje proporcionální rozvoj hospodářství a kulturní, zdravotnické a sociální výstavby v kraji. Za tím účelem vypracovává návrh plánu rozvoje oblasti, v jehož rámci usměrňuje správné proporce v rozvoji kraje. Účastní se dalších prací na přípravě státního plánu rozvoje národního hospodářství, úzce spolupracuje s ústředními orgány státní správy a předkládá jim iniciativní návrhy na řešení otázek týkajících se rozvoje kraje.¹³
- Krajský národní výbor řídí okresní národní výbory, pomáhá jim a radí se s nimi, zabývá se jejich podněty a upozorněními, dozírá na plnění zákonů a zachovávání státní disciplíny a provádí revize jejich hospodaření a hospodaření jimi řízených a spravovaných organizací.¹⁴
- Při výkonu státní správy se krajský národní výbor zaměřuje především na stanovení základních úkolů, řešení koncepčních otázek a na dozor na plnění zákonů a směrnic ústředních orgánů.¹⁵
- Krajský národní výbor může řídit hospodářské organizace a spravovat rozpočtové a příspěvkové organizace, které slouží uspokojování potřeb více okresů nebo krajů, je-li řízení nebo správa na tomto stupni účelnější, dále může řídit nebo spravovat organizace poskytující zvlášť specializované služby.¹⁶

3.1.5 Krajská správa po roce 1989

Za obnovu samosprávy lze považovat přijetí ústavního zákona Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky č. 294/1990 Sb. kterým se mění a doplňuje ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky, a ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci, a kterým se zkracuje volební období národních výborů v té chvíli jen pro obce. Přes potřebu vytvoření vyššího stupně územní samosprávy se tehdejší česká a slovenská politická reprezentace soustředila na otázku

13 § 28 zákona č. 69/1967 Sb., o národních výborech tehdy účinného

14 § 28 zákona č. 69/1967 Sb., o národních výborech tehdy účinného

15 § 28 zákona č. 69/1967 Sb., o národních výborech tehdy účinného

16 § 28 zákona č. 69/1967 Sb., o národních výborech tehdy účinného

vztahů obou národů. Ústavním impulsem pro zřízení vyšších územních samosprávných celků byla až Ústava České republiky České národní rady – Ústavní zákon č.1/1993 Sb., která předvídala zřízení zemí nebo krajů. Ústava tedy ponechala k budoucímu uvážení, zda uskutečnit zemské nebo krajské zřízení. Ústava se také stala právním základem pro samostatnou působnost krajů (vyšších územně samosprávných celků).¹⁷

Po roce 1993 se v Parlamentu ČR se vedly dlouhé diskuse a úvahy o tom, jak by měly kraje vypadat. V úvahu připadaly dvě varianty. První varianta počítala se zřízením 9 krajů. Tyto kraje by zhruba odpovídaly krajům z roku 1960. K původním 7 krajům by přibyly navíc dva kraje Středočeský kraj a Praha. Druhá varianta sčítala celkem 14 krajů. Tyto kraje by kopírovaly hranice krajů z let 1948-1960. Zvítězila druhá varianta – zřízení 14 krajů. Podle Ústavního zákona č. 347/1997 Sb. o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č.1/1993 Sb., Ústava České republiky jsou kraje samosprávnými vyššími územními celky.

Názvy a sídla územních krajů z roku 2000:

1. Hlavní město Praha – rozloha: 496 km², počet obyvatel: 1 286 008

kraj vymezený obvodem hlavního města Prahy

2. Jihočeský kraj – rozloha: 10 056 km², počet obyvatel: 642 734

sídlo: České Budějovice, okresy: České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Písek, Prachatice, Strakonice, Tábor

3. Jihomoravský kraj – rozloha: 7 196,5 km², počet obyvatel: 1 193 930

sídlo: Brno, okresy: Blansko, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Vyškov, Znojmo

4. Karlovarský kraj – rozloha: 3 314 km², počet obyvatel: 315 299

sídlo: Karlovy Vary, okresy: Cheb, Karlovy Vary, Sokolov

5. Královéhradecký kraj – rozloha: 4 758 km², počet obyvatel: 561 136

sídlo: Hradec Králové, okresy: Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou, Trutnov

¹⁷ Cogan, R. *Krajské zřízení*. Praha: Aspi, 2004, str. 79.

- 6. Liberecký kraj** – rozloha: 3 163 km², počet obyvatel: 439 027
sídlo: Liberec, okresy: Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec, Semily
- 7. Moravskoslezský kraj** – rozloha: 5 427 km², počet obyvatel: 1 247 373
sídlo: Ostrava, okresy: Bruntál, Frýdek-Místek, Karviná, Nový Jičín, Opava, Ostrava-město
- 8. Olomoucký kraj** – rozloha: 5 159 km², počet obyvatel: 648 414
sídlo: Olomouc, okresy: Jeseník, Olomouc, Prostějov, Přerov, Šumperk
- 9. Pardubický kraj** – rozloha: 4 519 km², počet obyvatel: 520 319
sídlo: Pardubice, okresy: Chrudim, Pardubice, Svitavy, Ústí nad Orlicí
- 10. Plzeňský kraj** – rozloha: 7 561 km², počet obyvatel: 581 175
sídlo: Plzeň, okresy: Domažlice, Klatovy, Plzeň město, Plzeň-jih, Plzeň-sever, Rokycany, Tachov
- 11. Středočeský kraj** – rozloha: 11 014 km², počet obyvatel: 1 247 533
sídlo: Praha, okresy: Benešov, Beroun, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Praha-východ, Praha-západ, Příbram, Rakovník
- 12. Ústecký kraj** – rozloha: 5 335 km², počet obyvatel: 854 011
sídlo: Ústí nad Labem, okresy: Děčín, Chomutov, Litoměřice, Louny, Most, Teplice a Ústí nad Labem
- 13. Vysočina** – rozloha: 6 795 km², počet obyvatel: 515 864
sídlo: Jihlava, okresy: Havlíčkův Brod, Jihlava, Pelhřimov, Třebíč a Žďár nad Sázavou
- 14. Zlínský kraj** – rozloha: 3 964 km², počet obyvatel: 597 813
sídlo: Zlín, okresy: Kroměříž, Uherské Hradiště, Vsetín a Zlín

Mapa č. 1: Kraje v ČR po roce 2000

Zdroj: www.wikipedia.org, dostupné dne 6.9.2010

3.1.6 Krajská správa na Slovensku

Na Slovensku se začátky státní správy datují od 9. století. V 13. století vznikala města, některé z těchto měst se na základě královských privilegií vyčlenily ze závislosti na jejich představitelích - županech státní správy. Do počátku 20. století se státní správa měnila na základě reformů monarchie. V roce 1918 vystřídala monarchii republika, vznikla Československá republika. Po roce 1923 byla regionální samospráva zrušená.

V letech 1923-1928 na Slovensku fungovaly župy, celkem bylo 6 žup ze zastupitelstvy, avšak v roce 1928 byly župy zrušeny, byly zavedeny země (česká, moravskoslezská, slovenská a podkarpatská).

Na Slovensku byla samospráva obnovena stejně jako v České republice 24.11.1990, kdy se konaly první volby do obecních zastupitelstev.

Území Slovenské republiky bylo zákonem č. 221/1996 Z. z. rozděleno do 79 okresů a 8 krajů (Bratislavský, Trnavský, Trenčinský, Nitrianský, Žilinský, Banskobystrický, Prešovský a Košický kraj). Bylo tak nahrazeno dosavadních 38 okresů a 3 kraje plus Bratislava. Naplněním ústavy je zákon č. 302/2001 Z. z., o samosprávě vyšších územních celků (zákon o samosprávných krajích). Územní obvod samosprávného kraje se shoduje s obvodem kraje pro výkon státní správy. Samosprávný kraj je přímo ze zákona právnickou osobou. V otázkách územní samosprávy může být samosprávnému kraji uložena povinnost

zákonem nebo jen na základě mezinárodní smlouvy. Výlučně zákonem lze na kraj přenášet úkoly státní správy.¹⁸

Zastupitelstvo kraje je voleno systémem relativní většiny většinou ve vícemandátových a ojediněle jednomandátových volebních obvodech. Počet členů je dle lidnatosti kraje mezi 40-60 členy. Kandidovat mohou vedle politických stran i nezávislí kandidáti. Zastupitelstvo kraje se usnává nadpoloviční většinou přítomných za přítomnosti nadpoloviční většiny členů, pokud zákon neurčí jinak. Zastupitelstvo vydává všeobecně závazná nařízení. Zastupitelstvo volí na 6 let a odvolává hlavního kontrolora, který nemůže být předsedou a poslancem kraje, a zřizuje jako pomocné, poradní a iniciativní orgány komise. Povinně jsou zřizovány komise mandátová a finanční. Realizaci rozhodnutí samosprávného kraje zajišťuje úřad samosprávného kraje, v jehož čele stojí ředitel, který odpovídá předsedovi. Organizační strukturu úřadu určuje zastupitelstvo. Krajskou samosprávu lze uskutečňovat i v referendu, které vyhláší zastupitelstvo ze své iniciativy, nebo na návrh petice podepsané 30% voličů. V kraji existuje oddělený dvoukolejný systém veřejné správy, kdy státní správu reprezentuje krajský úřad v čele s přednostou, který je jmenován a odvoláván vládou na návrh ministra vnitra. Krajský úřad je podřízen vládě.¹⁹

Názvy a sídla územních krajů z roku 1996

1. Banskobystrický kraj - rozloha: 9 454 km², počet obyvatel: 653 697

sídlo: Banská Bystrica, okresy: Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Brezno, Detva, Krupina, Lučinec, Poltár, Revúca, Rimovská Sobota, Velý Krtíš, Zvolen, Žanovica, Žiar nad Hronom

2. Bratislavský kraj - rozloha: 2 053 km², počet obyvatel: 606 753

sídlo: Bratislava, okresy: Bratislava, Malacky, Pezinok, Senec

3. Košický kraj – rozloha: 6 752 km², počet obyvatel: 775 509

sídlo: Košice, okresy: Gelnica, Košice, Michalovce, Rožňava, Sobrance, Spišská Nová Ves, Trebišov

4. Nitrianský kraj – rozloha: 6 344 km², počet obyvatel: 706 375

sídlo: Nitra, okresy: Levice, Komárno, Nitra, Nové Zámky, Šaľa, Topoľčany, Zlaté

18 Cogan, R. *Krajské zřízení*. Praha: Aspi, 2004, str. 40.

19 Koudelka, Z. *Samospráva*. Praha: Linde, 2007, str. 52.

Moravce

5. Prešovský kraj – rozloha: 8 975 km², počet obyvatel: 807 011

sídlo: Prešov, okresy: Bardejov, Humenné, Kežmarok, Levoča, Medzilaborce, Poprad, Prešov, Sabinov, Snina, Stará Ľubovňa, Stropkov, Svidník, Vranov nad Topľou

6. Trenčianský kraj – rozloha: 4 502 km², počet obyvatel: 599 859

sídlo: Trenčín, okresy: Bánovce nad Bebravou, Ilava, Myjava, Nové Mesto nad Váhom, Partizánske, Považská Bystrica, Prievidza, Púchov, Trenčín

7. Trnavský kraj – rozloha: 4 174 km², počet obyvatel: 561 525

sídlo: Trnava, okresy: Dunajská Streda, Galanta, Hlohovec, Piešťany, Senica, Skalica, Trnava

8. Žilinský kraj - rozloha: 6 809 km², počet obyvatel: 697 502

sídlo: Žilina, okresy: Bytča, Čadca, Dolný Kubín, Kysucké Nové Mesto, Liptovský Mikuláš, Martin, Námestovo, Ružomberok, Turčianske Teplice, Tvrdošín, Žilina

Mapa č. 2.: Kraje v SR po roce 1996

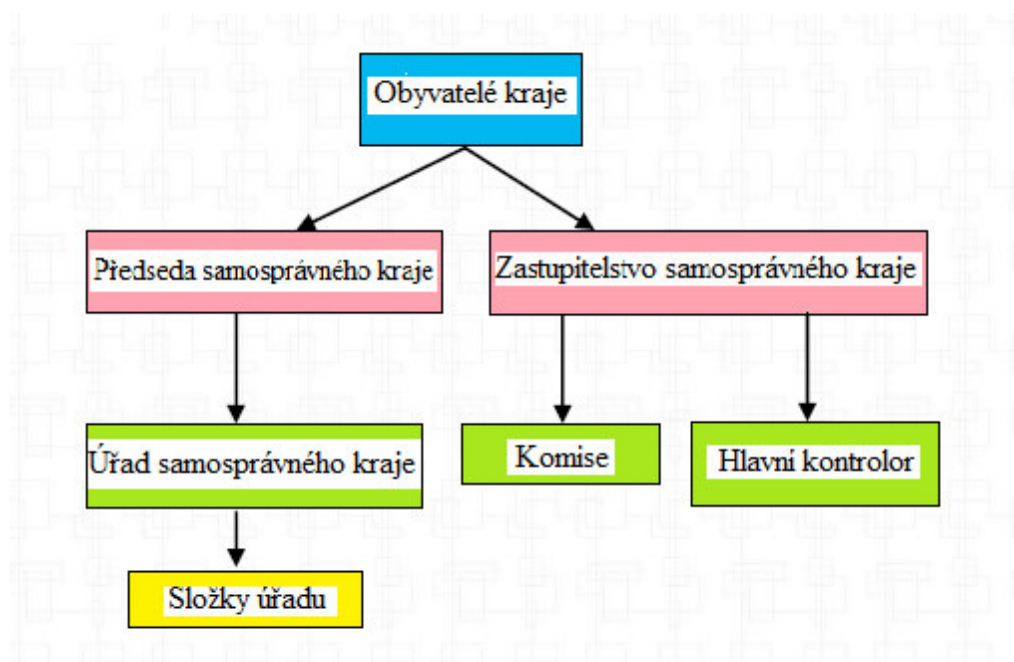
Zdroj: www.wikipedia.org, dostupné dne 6.9.2010

Orgány samosprávného kraje jsou zastupitelstvo kraje a předseda samosprávného kraje (nebyl tedy přijat tradiční termín župan). Základní působnosti samosprávného kraje je podle § 4 starost o všestranný rozvoj jeho území a potřeb jeho obyvatel. Kraj může ve věcech územní samosprávy a také při plnění úkolů státní správy vydávat právní předpisy – všeobecně závazná nařízení. Všeobecně závazná nařízení v oblasti samosprávy nesmějí být v rozporu se zákony a Národní radou Slovenské republiky ratifikovanými mezinárodními

smlouvami a některými nařízeními vlády. Všeobecně závazná nařízení při plnění úkolů státní správy může kraj vydávat jen na základě zmocnění zákonem a v jeho zemích.²⁰

Předseda nemůže být zároveň členem zastupitelstva a členem orgánu právnické osoby zřízené nebo s majetkovou účastí kraje. Předseda svolává a řídí zasedání zastupitelstva a podepisuje jeho usnesení ve lhůtě do 3 dnů. Má vůči nim právo zadržovacího veta, které zastupitelstvo může překonat většinou všech svých členů. Předseda může být odvolán referendem. Předsedu zastupuje místopředseda volený zastupitelstvem na návrh předsedy z řad zastupitelstva.²¹

Tabulka č. 1.: Organizační struktura krajského zřízení na Slovensku

Zdroj: Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. *Stručný prehľad vývoja územného a správneho členenia Slovenska*. Bratislava 2007.
www.civil.gov.sk, dostupné dne 13.12.2010

20 Cogan, R. *Krajské zřízení*. Praha: Aspi, 2004, str. 42.

21 Koudelka, Z. *Samospráva*. Praha: Linde, 2007, str. 52.

3.2 Konstitutivní prvky kraje v České republice

Kraj, který je vyšším územním samosprávným celkem, je koncipován podobně jako obec. Zákon č. 129/2000 Sb. o krajích (krajské zřízení) definuje kraj jako územní společenství občanů a veřejnoprávní korporaci. Kraji náleží právo na samosprávu, a to v rozsahu stanoveném zákonem a v souladu s potřebami kraje. Kraj vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost vyplývající z těchto vztahů. Kraj pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů. Při plnění svých úkolů kraj chrání též veřejný zájem vyjádřený v zákonech a jiných právních předpisech. Má vlastní majetek a hospodaří s ním samostatně za podmínek stanovených zákonem.²²

3.2.1 Občané kraje

Za občana kraje se považuje každý občan, který je trvalým bydlištěm přihlášen v některé z obcí v rámci obvodu kraje nebo má trvalý pobyt na území vojenského újezdu v daném kraji.

Každý občan starší 18-ti let má:

- aktivní volební právo - právo volit
- pasivní volební právo – právo být volen
- možnost zúčastnit se zasedání zastupitelstev – obecního, krajského
- nahlížet do zápisů a usnesení ze zasedání zastupitelstva, rady, komisí a jednotlivých výborů
- podávat orgánům kraje připomínky, poznámky a návrhy
- možnost nahlížet do rozpočtu kraje

3.2.2 Území kraje

Nynější kraje jsou složeny z obcí a vojenských újezdů, tak jak to stanoví zákon. Každá část území České republiky je tedy součástí některého kraje (resp. hlavního města Prahy). Hranice krajů může být změněna vždy jen zákonem. Zákon tedy nemůže stanovit jen směrnici, jak mají být hranice měněny (např. dohodou krajů se souhlasem vlády), ale vždy o změně musí rozhodnout přímo zákonodárce. Jen na svém území může kraj uplatňovat své samosprávné postavení, obecně závazná vyhláška nemůže být účinná na území jiného

²² Čmejrek, J. *Obce a regiony jako politický prostor*. Praha: Alfa nakladatelství, 2008, str. 56.

kraje. Neusazenost hranic z příčin neexistujících historických vazeb může odůvodňovat určité přechodné období, ve kterém dojde ke změnám území. Zákodárce by měl respektovat vůli obcí, zvláště pokud je podepřena souhlasem dotčených krajů.²³

3.2.3 Symboly kraje

Kraje a jimi zřízené nebo založené organizační složky a právnické osoby mohou užívat symboly kraje. Podrobnosti o charakteru a užívání svých symbolů může při respektování zákonných ustanovení upravit kraj obecně závaznou vyhláškou.²⁴

Symboly kraje jsou:

- Znak
- Vlajka – prapor
- Razítko, pečeť, odznak

Znak a vlajku uděluje předseda Poslanecké sněmovny na žádost jednotlivých krajů.

3.3 Působnost kraje

Kraje vykonávají veřejnou správu jednak v rámci samostatné působnosti a také v rámci přenesené působnosti.

Samostatná působnost: je vymezena zákonem a znamená určitou pravomoc pro kraje = právo na samosprávu. Kraj se při výkonu samostatné působnosti musí řídit pouze právním řádem.

Do samostatné působnosti krajů patří:

- komplexní program rozvoje kraje
- schvalování územního rozvoje kraje – územně plánovací dokumentace
- zákonodárná iniciativa vůči Poslanecké sněmovně
- hospodaření kraje

Do komplexního programu rozvoje kraje můžeme zahrnout především rozvoj sociální péče, dopravy a spojů, ochrana životního prostředí, podpora výchovy a vzdělávání,

23 Cogan, R. *Krajské zřízení*. Praha: Aspi, 2004, str. 83.

24 Cogan, R. *Krajské zřízení*. Praha: Aspi, 2004, str. 96.

zřizování nových vzdělávacích a volnočasových zařízení. Nesmím zapomenout také na kulturní rozvoj kraje a ochranu veřejného pořádku.

Přenesená působnost: kraj vykonává na svém území státní správu ve věcech, které stanoví zákon, působnost v těchto věcech je přenesenou působností kraje. Orgány kraje jsou povinny zabezpečit úkoly v přenesené působnosti. Kraj obdrží ze státního rozpočtu příspěvek na plnění úkolů v přenesené působnosti. Při výkonu přenesené působnosti se orgány kraje řídí při vydávání nařízení kraje a při rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právnických osob zákony a právními předpisy vydanými na základě zákona, v ostatních případech též usneseními vlády a směrnicemi správních úřadů. Usnesení vlády a směrnice ústředních správních úřadů nemohou ukládat orgánům kraje povinnosti, pokud nejsou stanoveny zákonem.²⁵

3.4 Hospodaření kraje

Každý kraj by při svém provozu měl hospodařit:

- účelně
- hospodárně
- vést evidenci svého majetku

Hospodaření kraje s finančními prostředky ze státního rozpočtu a ze státních fondů kontroluje Ministerstvo financí nebo jím pověřený místní finanční úřad. Dotace z rozpočtů krajů a jejich fondů nepodléhají darovací dani. Dědictví a dary ve prospěch kraje jsou osvobozeny od daně dědické a darovací.²⁶

Kraje každoročně sestavují rozpočty nebo-li finanční plány na další kalendářní rok. Na jedné straně jsou příjmy, oproti tomu jsou výdaje.

25 Čmejrek, J., Kopřiva, R. *Základy veřejné správy*. Praha: PEF ČZU, 2008, str. 63.

26 Paragraf 5 zákona č.357/1992 Sb., Zákon o dani dědické, darovací a převodu nemovitostí

Tabulka č. 2: Příjmy a výdaje kraje

Příjmy	Výdaje
• z vlastního majetku	• na závazky splnění povinností vyplývající z právního řádu
• z hospodářské činnosti	• na vlastní činnost
• výnosy z místních poplatků	• na výkon přenesené státní správy
• výnosy z daní	• na splátky úvěrů a půjček
• dotace z veřejných rozpočtů	
• dotace z Národního fondu	
• dotace z Evropských fondů	
• peněžní dary	

Zdroj: Čmejrek, J., Kopřiva, R. *Základy veřejné správy*. Praha: PEF ČZU, 2008
 Pozn. vlastní zpracování autora

Sestavování rozpočtu dle zásad:

- každoročního sestavování a schvalování
- účelovosti
- reálnosti a pravdivosti
- úplnosti a jednotnosti
- dlouhodobé vyrovnanosti
- veřejnosti

Kraj může sestavovat jako svůj nástroj střednědobého finančního plánování finanční rozpočtový výhled na základě smluvních vztahů a přijatých závazků zpravidla na 2-5 let následujících po roce, na který se sestavuje roční rozpočet. Podmínkou rozpočtového výhledu je relativní neměnnost rozpočtových vztahů, zejména stabilita daňového určení mezi stát a územní samosprávou.²⁷

Kraj musí své hospodaření za uplynulý rok přezkoumat na náklady státu Ministerstva financí podle zákona č. 420/2004 Sb., o přezkoumávání hospodaření územních samosprávných celků a dobrovolných svazků obcí.²⁸

²⁷ Paragraf 2-4 zákon č. 250/2000 Sb., Zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů

²⁸ Koudelka, Z. *Samospráva*. Praha: Linde, 2007, str. 84.

3.5 Spolupráce krajů

Kraje spolupracují mezi sebou navzájem anebo je možná spolupráce s obcemi.

Spolupráce může být:

- na základě smlouvy uzavřené za účelem splnění konkrétního úkolu – nevzniká nový právní subjekt
- založením právnických osob mezi kraji

Kraje se nemohou sdružovat podle předpisů o sdružování občanů, nemohou být členy občanského sdružení a svazku obcí. Na spolupráci kraje s ostatními kraji a obcemi se použije zákonná úprava o zájmovém sdružení právnických osob a o smlouvě o sdružení, pokud tak stanoví zákon o krajích.²⁹

Regiony soudržnosti

= části území, které odpovídají Euroregionům NUTS 2, vznikly na základě zákona o podpoře regionálního rozvoje. V ČR je 8 regionů soudržnosti.

1. Praha (sídlo Praha)
2. Střední Čechy (sídlo Praha, kraje Středočeský)
3. Jihozápad (sídlo České Budějovice, kraje Jihočeský a Plzeňský)
4. Severozápad (sídlo Ústí nad Labem, kraje Ústecký a Karlovarský)
5. Severovýchod (sídlo Hradec Králové, kraje Liberecký, Královehradecký a Pardubický)
6. Jihovýchod (sídlo Brno, kraje Brněnský a Vysočina)
7. Střední Morava (sídlo Olomouc, kraje Olomoucký a Zlínský)
8. Ostravsko (sídlo Ostrava, kraj Moravskoslezský)

V regionech soudržnosti se zřizuje Regionální rada volená zastupitelstvy krajů, která plní úkoly při financování z příslušných rozvojových fondů a zastupitelstva krajů na ni mohou přenést některé své působnosti. Původně měly tyto rady velmi slabé postavení, což se změnilo tím, že 1.7.2006 získal právní subjektivitu a rozpočet. Regionální rada je

²⁹ Koudelka, Z. *Samospráva*. Praha: Linde, 2007 str. 67.

řídícím orgánem Regionálního operačního programu pro příslušný region soudržnosti. Na vztah státu a Regionální rady při činnostech upravených zákonem vztahují ustanovení o přenesen působnosti krajů obdobně. Regionální rada hospodaří podle vlastního rozpočtu za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem a zajišťuje výkon finanční kontroly podle zvláštního právního předpisu. Kontrolu hospodaření provádí Ministerstvo financí.³⁰

Orgány Regionální rady:

- předseda
- výbor
- úřad

3.6 Zastupitelstvo kraje

Počet členů v zastupitelstvu se odvíjí na základě počtu obyvatel v jednotlivých krajích. Kraje s větším počtem obyvatel, mají větší počet krajských zastupitelů. Počet členů zastupitelstev se pohybuje v jednotlivých krajích od 45-65 členů.

Tabulka č. 3. Přehled počtu členů zastupitelstva v krajích podle počtu obyvatel

Počet obyvatel v kraji	Počet členů zastupitelstva
do 600 000 obyvatel	45 členů
mezi 600 000 a 900 000 obyvateli	55 členů
nad 900 000 obyvatel	65 členů

Zdroj: Čmejrek, J., Kopřiva, R. *Základy veřejné správy*. Praha: PEF ČZU, 2008

Pozn. vlastní zpracování autora

Mandát člena zastupitelstva vznikne zvolením a je reprezentativní. Každý člen zastupitelstva musí složit slib a není vázán příkazy strany nebo sdružení, za které kandidoval.

30 Koudelka, Z. *Samospráva*. Praha: Linde, 2007, str. 69.

Funkce zastupitelstva:

- předkládat návrhy zákonů Poslanecké sněmovně a Ústavnímu soudu
- starat se o rozvoj kraje – vytvořit koncepci cestovního ruchu, rozvoje území
- schvalovat rozpočet a závěrečný účet
- zřizovat, kontrolovat a rušit příspěvkové organizace a organizační složky kraje
- vydávat vyhlášky kraje
- volit hejtmana, jeho náměstky a členy rady kraje
- rozhodovat o zrušení usnesení rady
- rozhodovat o poskytnutí darů a dotací z rozpočtu kraje
- rozhodovat o uzavření úvěrové smlouvy
- emitovat vlastní obligace

Zastupitelstvo se schází podle potřeby, nejméně však jedenkrát za 3. měsíce. Zasedání zastupitelstva písemně svolává a řídí zpravidla hejtman. Jestliže při zahájení zasedání zastupitelstva nebo v průběhu není přítomna nadpoloviční většina všech členů, ukončí hejtman nebo jeho zástupce zasedání. Do 15. dnů se koná náhradní zasedání. Zasedání je veřejné, krajský úřad zveřejní informaci o místě, době a navrženém programu vždy nejméně 10 dnů předem na úřední deskách krajských, okresních a obecních úřadů. Návrh programu jednání zastupitelstva připravuje a předkládá zastupitelstvu ke schválení rada. O zařazení návrhů dalších bodů programu, přednesených v průběhu zasedání zastupitelstva, rozhodne zastupitelstvo. O průběhu zasedání zastupitelstva se pořizuje zápis, který podepisuje hejtman a zvolení zapisovatelé. Zastupitelstvo vydá jednací řád, v němž stanoví podrobnosti o jednání zastupitelstva a výborů.³¹

3.7 Rada kraje

Rada kraje je výkonným orgánem kraje, při svém působení je odpovědná zastupitelstvu. Radu volí a odvolává zastupitelstvo, člen rady kraje může být zároveň i členem zastupitelstva.

31 Čmejrek, J., Kopřiva R. *Základy veřejné správy*. Praha: ČZU PEF, 2006, str. 66.

Radu tvoří:

- hejtman
- zástupce hejtmána
- členové rady

Počet členů rady se odvíjí na základě počtu obyvatel v jednotlivých krajích. Kraje s větším počtem obyvatel, mají větší počet krajských radních. Počet členů v radě se pohybuje v jednotlivých krajích mezi 9-11 členy.

Tabulka č. 4. Počet členů rady

Počet obyvatel v kraji	Počet členů rady
do 600 000 obyvatel	9 členů
nad 600 000 obyvatel	11 členů

Zdroj: Čmejrek, J., Kopřiva, R. *Základy veřejné správy*. Praha: PEF ČZU, 2008
Pozn. vlastní zpracování autora

Funkce rady:

- příprava návrhů pro jednání zastupitelstva
- zabezpečuje hospodaření kraje podle schváleného rozpočtu
- stanovuje počet zaměstnanců krajského úřadu
- na návrh ředitele krajského úřadu jmenuje a odvolává vedoucí odborů krajského úřadu
- zřizuje a ruší komise
- uzavírá nájemní smlouvy a výpůjční smlouvy
- vydává nařízení kraje
- projednává a řeší připomínky a námítky od obcí, právnických osob

Rada se schází ke svým schůzím podle potřeby. Schůze rady svolává hejtman. Schůze rady jsou neveřejné. Rada může k jednotlivým bodům svého jednání přizvat i dalšího člena zastupitelstva nebo jiné osoby. K platnému usnesení, volbě nebo rozhodnutí je třeba souhlasu nadpoloviční většiny všech členů rady. O průběhu schůze rady se pořizuje zápis, ve kterém se vždy uvede počet přítomných členů radů, schválený program schůze rady, průběh a výsledek hlasování a přijatá usnesení. V případě je-li odvolána rada jako celek,

zůstává hejtman a zástupce hejtmana i nadále ve funkci. Je-li hejtman a zástupce hejtmana odvolán ze své funkce současně s ostatními členy rady, pověří zastupitelstvo výkonem funkcí hejtmana, popřípadě zástupce hejtmana některého člena zastupitelstva a současně mu vymezí rozsah jeho oprávnění na dobu do zvolení nového hejtmana, popřípadě jeho zástupce.³²

3.8 Výbory a komise

Zastupitelstvo zřizuje výbory, které jsou odpovědné zastupitelstvu. Předsedou výboru je vždy člen zastupitelstva. Aby bylo přijaté usnesení, musí pro něj hlasovat nadpoloviční většina členů výborů.

Zastupitelstvo vždy zřizuje tyto výbory:

- finanční
- kontrolní
- pro výchovu, vzdělávání a zaměstnanost

Členy těchto výborů nemohou být: hejtman, zástupce hejtman, ředitel krajského úřadu a osoby, které se podílejí na rozpočtových a účetních pracích na krajském úřadě.

V případě, že na území kraje žije více než 10% obyvatel s jinou státní příslušností než Českou, musí být povinně zřízen výbor pro národnostní menšiny – členem tohoto výboru jsou i občané národnostních menšin.

Rada zřizuje jako své iniciativní a poradní orgány komise. Svá stanoviska a náměty předkládají komise radě. Komise se usnází většinou hlasů všech svých členů. Komise je ze své činnosti odpovědná radě.³³

3.9 Hejtman

Vládní návrh zákona o krajích z roku 1999 původně počítal s tím, že v čele kraje bude stát předseda. Náměstkou hejtmana pak odpovídal místopředseda. Poslanecká sněmovna však zákon schválila ve znění komplexního pozměňovacího návrhu podaného výborem pro správu, regionální rozvoj a životní prostředí – ten již obsahoval hejtmana a zástupce

32 Čmejrek, J., Kopřiva R. *Základy veřejné správy*. Praha: ČZU PEF, 2006, str. 67-69.

33 Čmejrek, J., Kopřiva R. *Základy veřejné správy*. Praha: ČZU PEF, 2006, str. 71-72.

hejtmana. Poslankyně Zuzka Rujbrová ve třetím čtení navrhovala, aby v čele kraje stál přednosta kraje. Zákon č. 231/2001 Sb. pak zástupce hejtmana nahradil náměstkem hejtmana. Hejtman je návratem k tradičnímu pojmosloví pro správu v oblastí Čech. Jedná se o pojem německého původu, který se však již vžil. Zemský hejtman moravský byl ve 14. století zástupcem krále-markraběte a stál v čele zemských úředníků pro Moravu.³⁴

Hejtman zastupuje kraj navenek a je volený z řad členů zastupitelstva, stejně jako jeho zástupce. Hejtman je odpovědný zastupitelstvu kraje a rada ukládá úkoly hejtmanovi pouze v rozsahu své působnosti.

Funkce hejtmana:

- podepisuje právní předpisy kraje (spolu s náměstkem)
- jmenuje a odvolává ředitele krajského úřadu, dává mu úkoly
- organizuje práci zastupitelstva a rady
- pozastavuje výkon rozhodnutí rady
- rozhoduje v samostatné působnosti kraje
- zřizuje orgány a jmenuje členy orgánů kraje
- svolává a řídí jednání rady a zastupitelstva

Zástupce hejtmana:

V době nepřítomnosti hejtmana nebo v případě, že není funkce hejtmana obsazená, zastupuje hejtmana jeho náměstek. Zástupce hejtmana volí zastupitelstvo a může být zvoleno i více náměstků než jeden. V tomto případě zvolí zastupitelstvo, v jakém pořadí budou hejtmana zastupovat. V praxi se nejvíce používá označení první náměstek hejtmana, druhý náměstek hejtmana atd. V Libereckém kraji je první náměstek hejtmana označený jako statutární náměstek.

Minimální počet náměstků hejtmana je jeden, maximální počet náměstků je tolik, kolik je členů rady v daném kraji.

34 Cogan, R. *Krajské zřízení*. Praha: Aspi, 2004, str. 211.

3.10 Krajský úřad

Krajský úřad plní úkoly v samostatné působnosti uložené zastupitelstvo a napomáhá činnosti komisí a výborů.³⁵

Krajský úřad se skládá z:

- ředitele
- zaměstnanců

Ředitel krajského úřadu je odpovědný za svoji práci hejtmanovi kraje. Ředitel se může zúčastňovat zasedání zastupitelstva a rady s hlasem poradním. Nesmí být angažován v žádné politické straně. Nesmí vykonávat funkci poslance nebo senátora Parlamentu ČR.

Funkce ředitele krajského úřadu:

- kontroluje činnost zaměstnanců krajského úřadu
- vydává organizační, pracovní, skartační a spisové řády
- předkládá radě návrhy na vydání nařízení kraje
- řídí a kontroluje činnost právnických osob, organizačních složek kraje a příspěvkových organizací
- plní úkoly nařízené hejtmanem

Krajský úřad se člení na :

- odbory
- oddělení
- sekretariát hejtmana
- sekretariát ředitele krajského úřadu

³⁵ Čmejrek, J., Kopřiva R. *Základy veřejné správy*. Praha: ČZU PEF, 2006, str. 70.

4. Volby do zastupitelstev krajů - volební systém v ČR a SR

4.1 Volby do krajských zastupitelstev v ČR

Volby do zastupitelstva krajů vyhláší prezident republiky, po souhlasu vlády (předsedy vlády). Prezident stanoví termín, kdy se volby budou pořádat, nejpozději však 90 dnů před jejich začátkem. Rozhodnutí o konání voleb musí být zaneseno do Sbírký zákonů. Volby trvají po dobu dvou dnů (pátek a sobota) a jsou ve všech krajích vyhlášené ve stejné dny.

Krajský volební systém by se dal charakterizovat jako proporční volební systém kandidátních listin s vázanými kandidátními listinami. Zastupitelstva krajů se volí na čtyřleté funkční období. Volby se konají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle zásad poměrného zastoupení.³⁶

Aktivní volební právo = právo volit má každý občan České republiky starší 18-ti let, který má trvalé bydliště na území daného kraje.

Pasivní volební právo = právo být volen má každý občan České republiky starší 18-ti let napsaný na kandidátní listině politické strany nebo politického hnutí.

Volební orgány podle zákona 130/2000 Sb. § 6:

- Krajský úřad
- Český statistický úřad
- Ministerstvo vnitra
- Okrsková volební komise
- Obecní úřad, městský úřad, úřad města
- Pověřený obecní úřad
- Ředitel krajského úřadu
- Starosta obce, primátor statutárního města

Kandidátní listiny mohou podávat registrované politické strany, politická hnutí a jejich koalice. Jednotliví nezávislí kandidáti nemají možnost samostatně kandidovat. V případě, že by chtěli kandidovat, musí se nezávislí kandidáti napsat na kandidátní listinu

36 Čmejrek, J., Kopřiva R. *Základy veřejné správy*. Praha: ČZU PEF, 2006, str. 58.

některé politické strany, většinou té, která je jim názorově a ideově blízká. Druhá možnost je společně s ostatními nezávislými kandidáty vytvořit vlastní politické hnutí nebo politickou stranu. Každá politická strana, hnutí a koalice musí podat jednu kandidátní listinu, podat více kandidátních listin není možné.

Kandidátní listiny se musí doručit krajskému úřadu nejpozději 66 dnů před začátkem konání voleb. Každý kandidát má možnost vzdát se kandidatury, musí tak učinit písemně, prohlášení o vzdání kandidatury musí být doručeno krajskému úřadu a to nejpozději před začátkem voleb. Toto prohlášení nelze vzít zpět.

Po uzavření registrace kandidátních listin se krajský úřad postará o tisk hlasovacích lístků. Hlasovací lístek se tiskne samostatně a jednotlivě pro každou politickou stranu, politické hnutí či koalici a musí obsahovat otisk razítka krajského úřadu. Hlasovací lístky jsou zaslány krajským úřadem starostům jednotlivých obcí, kteří zabezpečí, aby hlasovací lístky byly dodány všem voličům nejpozději 3 dny před prvním dnem voleb do krajského zastupitelstva. Hlasovací lístky jsou též k dispozici v každé volební místnosti. V případě, že hlasovací lístky obsahují chybu, netisknou se znova, krajský úřad zabezpečí vyvěšení informací o těchto chybách ve všech volebních místnostech.³⁷

Občan hlasuje ve volebním okrsku podle místa svého trvalého bydliště.

Volební místnost musí být vybavena:

- zaplombovanou volební schránkou
- zaplombovanou přenosnou schránkou
- hlasovacími lístky
- prázdnými obálkami opatřenými úředním razítkem
- seznamem voličů
- vyvěšenými hlasovacími lístky označených jako vzor

Hlasování začíná příchodem voliče do volební místnosti, kde se musí prokázat platným občanským průkazem nebo platným cestovním pasem. Každý volič hlasuje samostatně, zastupitelnost není možná. Bez platného průkazu totožnosti neumožní okrsková volební komise voliči volit. Každý volič dostane od okrskové komise úřední obálku, do které vloží za plentou (prostor pro úpravu volebních lístků) svůj volební lístek. Na hlasovacím lístku,

³⁷ Bakalářská práce Volby do zastupitelstva kraje Vysočina, autor Petra Murínová 2009, PEF ČZU v Praze

který vkládá volič do obálky, může dát volič preferenční hlas až 4. kandidátům tím, že je zakroužkuje.

Volič či jeho zástupce může požádat ze zdravotních důvodů, obecní úřad anebo ve dnech konání voleb volební okrskovou komisi o to, aby mohl hlasovat mimo volební místnost, a to pouze v územním obvodu volebního okrsku, pro který byla okrsková volební komise zřízena. V takovém případě vyše okrsková volební komise k voliči dva své členy s přenosnou volební schránkou.

Volby probíhají na základě 4 práv:

- všeobecného práva
- rovného práva
- přímého práva
- tajným hlasováním

Po ukončení voleb otevře předseda okrskové komise zapečetěnou urnu. Okrsková volební komise posuzuje platnost hlasovacích lístků, vytřídí neplatné hlasovací lístky, platné lístky rozdělí podle politických stran a spočítá preferenční hlasy. Po sečtení hlasovacích lístků vyhotoví zápis o výsledku hlasování. Tento zápis podepisují všichni členové komise a ihned předají zápis Českému statistickému úřadu, který momentálně sídlí v pověřeném obecním úřadu. Český statistický úřad po zpracování údajů za všechny volební okrsky vyhotoví zápis o výsledku voleb.

Volební systém v ČR:

V České republice se používá systém poměrného zastoupení při volbách do krajských, obecních zastupitelstev a do Poslanecké sněmovny. Mandáty jsou na úrovni volebního obvodu rozděleny rovnoměrně = jednotlivé strany a kandidáti dostanou počet mandátů, který se přibližně rovná poměru získaných hlasů. Hlasy se přepočítávají na mandáty podle různých metod. V našem státě se používá d'Hondtova metoda s modifikovaným prvním dělitelem řady dělitelů. Tato metoda zvýhodňuje velké strany.³⁸

³⁸ Modifikovaná d'Hondtova formule se používá pouze u voleb do zastupitelstva krajů, kde však nijak zvláštní zvýhodnění velkých stran nenastává. Důvodem jsou velké volební obvody (45-65 mandátů).

Vypočítá se tolik podílů, kolik kandidátů je uvedeno na hlasovacím lístku. Nezapočítávají se kandidáti, kteří se kandidatury po zaregistrování kandidátní listiny vzdali nebo byli odvoláni. Hodnoty podílů se vypočítávají a uvádějí se zaokrouhlením na dvě desetinná místa směrem nahoru. Všechny podíly se seřadí sestupně podle velikosti a uvede se seznam tolika podílů, kolik členů zastupitelstva kraje má být zvoleno. V případě rovnosti 2 a více podílů v této řadě je pro jeho pořadí rozhodující celkový počet hlasů pro politickou stranu, politické hnutí nebo koalici, a je-li i tento shodný, rozhodne o pořadí podílu los. Zároveň s velikostí podílu se uvede i označení politické strany, politického hnutí nebo koalice, která tohoto podílu dosáhla. Za každý podíl obsažený v seznamu podle odstavce 4 připadne politické straně, politickému hnutí nebo koalici jeden mandát. V rámci jednotlivých politických stran, politických hnutí a koalic případnou mandáty kandidátům podle pořadí, jak jsou uvedeni na hlasovacím lístku. V případě, že kandidát obdržel alespoň 10 % přednostních hlasů z celkového počtu hlasů, které získala strana, je mu mandát přidělen přednostně.³⁹ Kandidát se automaticky přesune na první místo. Jestliže více kandidátů dostane větší počet preferenčních hlasů než 10%, rozhoduje o jejich pořadí počet získaných preferenčních hlasů.

Vzorec pro postupné podíly:

$$\frac{P}{m + 1}$$

P = celkový počet hlasů, který strana obdržela v dané oblasti

m = počet mandátů, které již strana v dané oblasti získala. Dělitel m + 1 může nabývat hodnotu z posloupnosti 1, 2, 3, 4,

Jako každý systém má systém poměrného zastoupení své výhody i nevýhody. Výhodou je velké zastoupení různých politických stran nebo hnutí, které kopíruje zájmy společnosti. Na druhou stranu můžeme považovat i jako nevýhodu to, že je v zastupitelstvu až příliš mnoho různých politických stran, problémy můžou vzniknout už při sestavování koalic, schvalování rozpočtů a zákonů. Může to dojít až do extrému - politické nestability. Další výhodou je, že každý volič může udělit čtyři preferenční hlasy

³⁹ http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/metody_pro_prepecet_hlasu_na_mandaty, ze dne 8.10.2010

a tím podpořit svého kandidáta. Jako nevýhodu tohoto systému vidím také v omezení samostatnosti kandidáta. Pokud chce kandidát uspět musí být napsán na dobrém místě kandidátní listiny, musí mít za sebou stranu, protože ta sestavuje většinou na krajské konferenci pořadí kandidátů.

4.2 Volby do krajských zastupitelstev v SR

Kandidátní listiny mohou do zastupitelstva krajů na Slovensku podávat za každý volební obvod politické strany, politická hnutí, ale i nezávislí kandidáti. Politické strany musí podat u volební komise prostřednictvím svého zmocněnce kandidátní listiny, nezávislý kandidát tak učiní samostatně nejpozději však 40. dní před konáním voleb. Politická strana může uvést maximálně takový počet kandidátů, kolik má být v daném obvodě zvolených zastupitelů. V případě, že chce kandidovat nezávislý kandidát, musí doložit také petici, kterou podepsalo minimálně 400 voličů v daném volebním obvodě.

Na Slovensku volí předsedu kraje občané, kandidátní listiny na předsedu samosprávného kraje mohou podávat opět politické strany, politická hnutí i nezávislí kandidáti. Nezávislí kandidáti ke své kandidatuře musí připojit i petici s minimálním počtem 1 000 podpisů, které získal od voličů v daném volebním obvodě.

Volební orgány:

- Ústřední volební komise
- Volební komise samosprávných krajů
- Obvodní volební komise
- Okrskové volební komise

Volby probíhají prostřednictvím:

- všeobecného práva
- rovného práva
- přímého práva
- tajným hlasováním

Po příchodu do volební místnosti občan prokáže svoji totožnost platným občanským průkazem nebo platným cestovním pasem. Po prokázání své totožnosti si voliči vyzvednou

od člena komise obálku a hlasovací lístky. Poté se voliči odeberou do prostoru určeném pro úpravu hlasovacích lístků. Volič vloží do obálky jeden hlasovací lístek pro volby do zastupitelstva a jeden hlasovací lístek pro volbu předsedy samosprávného kraje. Při volbě členů zastupitelstva může volič preferovat (zakroužkovat) takový počet kandidátů, jaký má být v příslušném obvodě zvoleno. Kandidáti jsou na hlasovacím lístku seřazeni podle abecedy (tzv. abecední demokracie). Jako nevýhoda abecední demokracie může být příliš mnoho kandidátů, voliči svoje kroužky vyplývají v horní polovině abecedy, nevýhodně může být ten kandidát, jehož příjmení začíná na písmenko, které je v na konci abecedy. Na hlasovacím lístku pro volbu předsedy zakroužkuje volič číslo kandidáta, kterého preferuje na pozici předsedy kraje.

Po ukončení voleb vybere okrsková volební komise lístky z obálek, roztřídí je samostatně na lístky pro volby do zastupitelstva a na lístky pro předsedu. Poté z těchto hromádek vybere neplatné volební lístky. Po spočítání lístků provede okrsková komise zápis a tento zápis předá k rukám Statistického úřadu.

Zastupiteli kraje jsou zvolení kandidáti, kteří získali v daném volebním obvodě nejvíc platných hlasů. V případě, že v daném obvodě získají dva nebo více kandidátů ze stejné strany rovný počet hlasů, je zvolený kandidát, který byl výše umístěn na kandidátní listině. Za předsedu kraje je zvolí kandidát, který získal nadpoloviční většinu všech platných hlasů. V případě, že nezíská kandidát nadpoloviční většinu všech hlasů, koná se za 14. dní druhé kolo voleb na předsedu kraje. Do druhého kola postupují dva kandidáti, kteří získali v prvním kole nejvíc hlasů. Za předsedu samosprávného kraje je zvolený v druhém kole ten kandidát, který získal větší počet platných hlasů.

Volební systém v SR:

Zastupitelstvo kraje je voleno systémem relativní většiny, vznikají jednomandátové a vícemandátové obvody, ve kterých se volí zastupitelé poměrně k počtu obyvatel. Pro volby předsedy vytvoří Krajský úřad jeden jednomandátový obvod.

Relativní většinový systém předpokládá, že zvítězí kandidát, který získal nejvíc hlasů bez ohledu na to, jaký velký je tento zisk. Jde o většinu prostou, někdy také nazývanou

poměrnou anebo relativní. Poslancem se může stát i kandidát, který získal pod 50% hlasů voličů anebo méně, než je součet hlasů jeho protikandidátů. Jde o nejjednodušší volební systém, který se v dřívě ve většině případů používal v jednomandátových volebních obvodech.⁴⁰

Výhody tohoto systému:

- pochopitelný systém pro voliče
- voliči preferují svého kandidáta a zbaví se nežádoucích kandidátů
- umožní voliči vybrat mezi politickými stranami a kandidáty
- vede k vládě jedné strany
- znemožní vstup extremistickým stranám

Nevýhody tohoto systému:

- vysoký počet propadlých hlasů
- poměr mandátů neodpovídá počtu hlasů
- v daném obvodě může vyhrát i strana s menším celostátním součtem hlasů

Tabulka č. 5: Porovnání volebních systémů

	Česko	Slovensko
Krajská samospráva	- poměrný systém - d'Hontova metoda - vázaná listina bez nezávislých kandidátů	- relativní většinový systém - vícemandátové obvody - kandidovat mohou nezávislí kandidáti
Hejtman	- zvolený z řady zastupitelů	- zvolený v přímých volbách – většinový absolutní dvoukolový systém - zvolený může být i nezávislí kandidát

Zdroj: Krejčí O. *Nová kniha o volbách*. Příbram: PBtisk, 2006.

Pozn. vlastní zpracování autora

⁴⁰ Krejčí O. *Nová kniha o volbách*. Příbram: PBtisk, 2006, str. 55.

4.3 Sestavování koalic

Pod pojmem koalice si můžeme představit skupiny jednotlivých politických stran, subjektů a uskupení, kteří se snaží prosadit společné cíle, společný politický program a dosáhnout společné politické moci. Do koalic se sdružují převážně strany ze stejného politického spektra se stejnými politickými prioritami, na základě jejich shody by mělo dojít k vyvážené a stabilní vládě. Není pravidlem, že koalici utvoří pouze politické strany ze stejného politického spektra se stejným politickým myšlením a názory. Vzpomeňme na koalici vytvořenou mezi ODS a ČSSD po volbách do Poslanecké sněmovny v roce 1998. Aby nedošlo k politické krizi, domluvily se tehdy obě nejsilnější strany a podepsaly v roce 1998 tzv. "Opoziční smlouvu", vytvořila se stabilní vláda, která byla u moci celé volební období. Rozlišujeme dvě základní rozlišení koalic předvolební a povolební.

Pokud mluvíme o předvolební koalici, je účelem vyhrát volby, povolební koalice se ustavují především proto, aby svým členům zajistily legislativní většinu v městském nebo krajském zastupitelstvu a většinu v městské radě nebo krajské radě.⁴¹

V porovnání vzniku koalic v České a Slovenské republice, dojdou k závěru, že v České republice vznikají koalice po volbách. Vítězná strana většinou nemá nadpoloviční většinu mandátů, a proto hledá vhodného partnera napříč politickým spektrem k podepsání koaliční smlouvy, ve které jsou vymezené hlavní cíle. Na Slovensku se aplikuje většinový volební systém ve volbách do krajských zastupitelstev, tento systém umožňuje sestavování koalic již před volbami. Sestavování koalic na Slovensku před volbami je nutnost, mohlo by se stát, zůstane-li někdo mimo širší koalici, hrozí mu pravděpodobně velké riziko, že se nedostane do zastupitelstva.

41 Říchová, B. *Přehled moderních politologických teorií*. Praha: Portál, 2000, str. 121.

5. Charakteristika kraje Vysočina

Mapa č. 3: Poloha kraje Vysočina

Zdroj: www.risy.cz, dostupné ze dne 1.12.2010

Základní informace o kraji Vysočina:

- Rozloha: 6 795 km²
- Počet obyvatel: 514 996
- Hustota zalidnění: 76 lidí na km²
- Počet obcí: 704
- Krajské město: Jihlava
- Počet obyvatel krajského města: 51 222

5.1 Členění kraje Vysočina

Kraj Vysočina se administrativně člení na 5 okresů (Jihlava, Havlíčkův Brod, Třebíč, Pelhřimov, Žďár nad Sázavou), 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a 26 obvodů pověřených obecních úřadů. Základní samosprávnou jednotkou jsou obce, kterých je v kraji Vysočina celkem 704.⁴²

⁴² Bakalářská práce Volby do zastupitelstva kraje Vysočina, autor Petra Murínová 2009, PEF ČZU

5.2 Poloha kraje Vysočina

Kraj Vysočina je pátý největší kraj v České republice a zaujímá centrální polohu, sousedí hned se čtyřmi dalšími kraji (Jihočeským, Středočeským, Pardubickým a Jihomoravským krajem). Oproti sousedním krajům má kraj Vysočina vyšší nadmořskou výšku a menší hustotu osídlení. Povrch území tvoří Českomoravská vrchovina. Kraj Vysočina má výhodnou centrální polohu v rámci ČR, kraj protíná hlavní dopravní tepna – Dálnice D1, která umožňuje rychlé dopravní spojení mezi dvěma největšími městy v ČR (Prahou a Brnem). O rozlohu kraje Vysočina se dělí rovnocennými polovinami Čechy a Morava.

5.3 Rozloha kraje Vysočina

Rozlohou 6 795 km² se kraj řadí mezi regiony nadprůměrné velikosti – pouze 4 kraje ČR mají větší plošnou velikost. Nejvýše položený bod je vrch Javořice v Javořické vrchovině na jihu okresu Jihlava s výškou 837 m n. m. Na území kraje jsou dvě chráněné krajinné oblasti - Žďárské vrchy a Železné hory. Vrch Melechov na území okresu Havlíčkův Brod je v některých pramenech označován za geografický střed Evropy.⁴³

5.4 Přírodní podmínky kraje Vysočina

Přes celý kraj Vysočina se rozprostírá Českomoravská vrchovina. Jih kraje zaujímá Jevišovická pahorkatina, sever kraje Vysočina tvoří Žďáské vrchy, kde leží nejvyšší vrchol kraje Děvět skal (836 m.n.m.). Přírodní podmínky v kraji Vysočina poskytují bohaté příležitosti pro zimní i letní sporty.

Kraj Vysočina nabízí turistům návštěvu 20 zpřístupněných hradů a zámku, 2 kláštery, 37 naučných stezek, 2700 pěších tras, 2400 cyklistických stezek, 7 rozhleden. Pro zimní sporty je v kraji Vysočina vytvořeno 30 zimních sjezdových areálů, 200 km udržovaných běžeckých stop. Výborné podmínky pro vodáky umožňují řeky Sázava, Jihlava, Oslava a Svratka.

⁴³ www.jihlava.czso.cz, ze dne 10.1.2011

5.5 Ekonomické ukazatele o kraji Vysočina

Tabulka č. 6: Základní ekonomické údaje o Kraji Vysočina

Ukazatel	Kraj Vysočina	ČR
Podíl kraje na tvorbě HDP:	4,1%	100%
Míra registrované nezaměstnanosti:	10,3%	9,2%
Počet uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo:	37,5	10,4
Průměrná měsíční mzda:	20 587 Kč	25 803 Kč
Počet registrovaných subjektů na 1000 obyvatel:	196	245
Délka silnic a dálnic na 10 000 obyvatel:	99 km	53,4 km
Stav přímých zahr.investic na 1 000 obyvatel:	104 mil.	209 mil.

Zdroj: www.risy.cz, dostupné dne 1.12.2010

Pozn. vlastní zpracování autora

Z uvedené tabulky je patrné, že kraj Vysočina silně zaostává v ekonomické výkonnosti za ostatními kraji. Podíl HDP je 4,1% = 11. místo za ostatními kraji. Míra nezaměstnanosti je vyšší než o 1% procento než celorepublikový průměr. Počet uchazečů na jedno pracovní místo je 37,5 = třikrát víc než je průměr. Mzdy v kraji Vysočina jsou hluboce pod průměrem, nejvyšší mzdy jsou v oblasti finančnictví, naopak nejmenší mzdy jsou v oblasti pohostinství a služeb.

Vysoký podíl zaměstnanosti obyvatel kraje Vysočina je v průmyslu. Mezi nejsilnější průmysly v kraji můžeme zařadit na prvním místě automobilový průmysl, dále pak strojírenský průmysl, dřevozpracující průmysl, potravinářský průmysl, elektrotechnický průmysl. Kraj Vysočina je vyhledávaný mezi zahraničními investory.

6. Konstituování a fungování kraje Vysočina od roku 2000

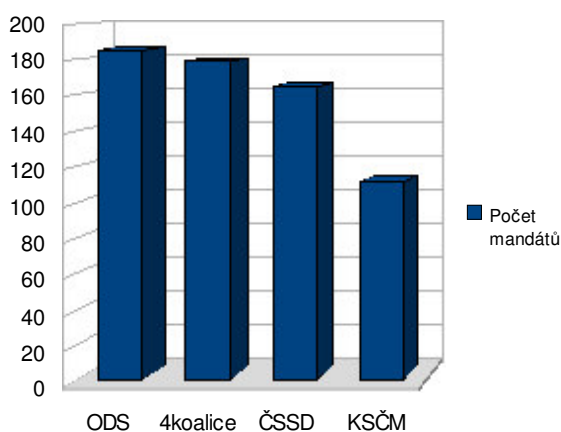
První krajské volby v historii novodobé České republiky se konaly 12. a 13. listopadu 2000. V některých volebních obvodech probíhaly v těchto dnech zároveň volby do Senátu Parlamentu ČR. Po celé republice bylo vytvořeno 13 679 volebních okrsků, ve kterých bylo zapsáno 7 182 503 voličů. Prvních krajských voleb se zúčastnilo 2 416 385 voličů, což představuje aktivní volební účast 33,64%. Celkově bylo zvoleno ve všech krajích 675 členů zastupitelstev. Za vítěze je považována Občanská demokratická strana (ODS), která získala 185 mandátů, stříbrnou pozici obsadila Čtyřkoalice (KDU-ČSL, US, DU, ODA) se 179 mandáty, jako další v pořadí byla vládnoucí Česká strana sociálně demokratická (ČSSD) se 161 mandáty, na čtvrtém místě skončila Komunistická strana Čech a Moravy se 111 mandáty.

Tabulka č. 7: Počet získaných mandátů

Pol. Strana	Počet mandátů
ODS	185
4koalice	179
ČSSD	165
KSČM	111

Zdroj: www.volby.cz, dostupné 3.2.2011
Pozn. vlastní zpracování autora

Graf. č. 1: Počet získaných mandátů

Zdroj: www.volby.cz, dostupné 3.2.2011
Pozn. vlastní zpracování autora

6.1 Krajské volby 2000 v Jihlavském kraji

V prvních novodobých volbách do krajského zastupitelstva tehdy ještě Jihlavského kraje (dnes už kraj Vysočina) kandidovalo celkem 12 politických stran, hnutí či koalic.

Tabulka č. 8: Přehled kandidujících stran v Jihlavském kraji v roce 2000

Číslo kandidátní listiny	Název politické strany, hnutí či koalice
3.	Občanská demokratická strana
6.	Sdružení nezávislých kandidátů
8.	Strana venkova
12.	Čtyřkoalice
18.	Strana demokratického socialismu
19.	Humanistická aliance
24.	Republikáni Miroslava Sládka
33.	Komunistická strana Čech a Moravy
34.	Česká strana národně sociální a nezávislý
37.	Prosperita Vysočiny
39.	Česká strana sociálně demokratická
40.	Strana za životní jistoty

Zdroj: www.volby.cz, dostupné 3.2.2011

Pozn. vlastní zpracování autora

Volby do krajských zastupitelstev v roce 2000 se konaly právě v polovině funkčního období, ve kterém vládly v České republice ODS + ČSSD dohromady na základě opoziční smlouvy. Nestabilní politické situace využily menší politické subjekty, které se spojily a uzavřely koalici, do krajských voleb šly pod názvem Čtyřkoalice (KDU-ČSL, Unie svobody, Demokratická unie a Občanská demokratická aliance).

Vzhledem k náladám ve společnosti, v níž část voličů chápala opoziční smlouvu jako tzv. velkou koalici, podařilo se malým stranám spojeným ve Čtyřkoalici uspět nebývalým způsobem. Ani později již nikdy takového úspěchu nedosáhly.⁴⁴

⁴⁴ www.acpo.cz, ze dne 18.2.2011

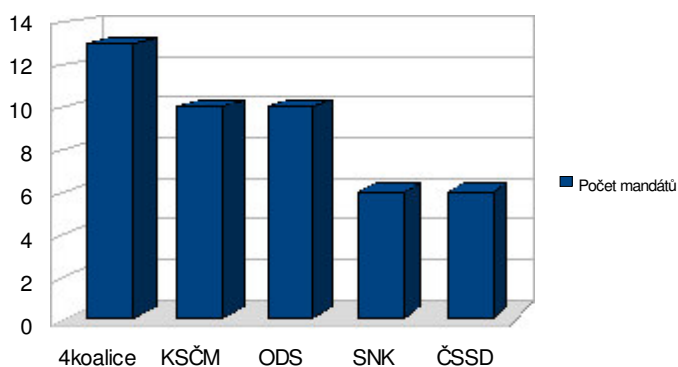
V Jihlavském kraji vyhrála jednoznačně Čtyřkoalice, které se rozhodlo dát svůj hlas 25,5% voličů. Na druhém místě skončili komunisté s 20% hlasů, na třetím místě občanští demokraté s 18,8% hlasů. Krajskou koalici sestavily Čtyřkoalice, ODS, ČSSD, SNK.

Na ustavující schůzi zastupitelstva kraje Vysočina konané 20. prosince 2000 byl zvolený hejtman Ing. František Dohnal (Čtyřkoalice) pro volební období 2000-2004. Pro tohoto krajského politika hlasovalo 35 ze 45 přítomných zastupitelů.

Počty získaných mandátů pro jednotlivé strany v kraji Vysočina pro období 2000-2004

- Čtyřkoalice: 13 mandátů
- Komunistická strana Čech a Moravy: 10 mandátů
- Občanská demokratická strana: 10 mandátů
- SNK sdružení nezávislých: 6 mandátů
- Česká strana sociálně demokratická: 6 mandátů

Graf č. 2: Počet mandátů v zastupitelstvu Jihlavského kraje pro období 2000-2004

Zdroj: www.volby.cz, dostupné 3.2.2011
Pozn. vlastní zpracování autora

Tabulka č. 9: Podrobné výsledky v kraji Vysočiny rok 2000

Počet okrsků:	1 172
Počet voličů:	406 054
Vydané obálky:	145 609
Odevzdané obálky:	144 960
Platné hlasy:	141 430
Platné hlasy (%):	97,56%
Volební účast(%):	35,86%
Počet mandátů:	45

Zdroj: www.volby.cz, dostupné 3.2.2011
 Pozn. vlastní zpracování autora

6.2 Krajské volby 2004 v kraji Vysočina

Druhé volby do krajských zastupitelstev se uskutečnily 5. a 6. listopadu 2004 ve všech krajích ČR kromě Prahy. U Prahy jde o skutečnost, že se jedná o kraj a zároveň i o hlavní město České republiky, zastupitelstvo pro kraj Praha bylo zvolené v roce 2002. V druhých volbách do krajského zastupitelstva kraje Vysočina kandidovalo celkem 12 politických stran, hnutí či koalic.

Jako hlavní téma ve svých předvolebních programech měly všechny strany, kandidující v kraji Vysočina, zlepšení dopravní situace a obslužnosti v tomto regionu. ČSSD prosazovala rekonstrukci hlavních silničních tahů, dokončit obchvaty měst Jihlava, Havlíčkova Brodu a Žďáru nad Sázavou. ODS se ve svém programu zabývala bezpečností a prevencí dopravy. Poukazovala na to, že potřeba investovat do oprav a modernizace i do menších komunikací a napojení těchto komunikací na dálniční síť D1. Vedle problematiky dopravy se objevovaly v předvolebních programech i další témata např. posílení

ekonomiky v kraji, snižování nezaměstnanosti, problematika školství, podpora zemědělství a venkova, ochrana životního prostředí.

Tabulka č. 10: Přehled kandidujících stran v kraji Vysočina 2004

Číslo kandidátní listiny	Název politické strany, hnutí či koalice
5.	Moravská demokratická strana
8.	Křesťanská demokratická unie-Československá strana lidová
15.	Republikáni Miroslava Sládka
18.	Strana zelených a US DEU
19.	Nezávislí
26.	Občanská demokratická strana
34.	Pravý blok
36.	Česká strana sociálně demokratická
41.	SNK sdružení nezávislých
42.	Strana za životní jistoty
47.	Dělnická strana
54.	Komunistická strana Čech a Moravy

Zdroj: www.volby.cz, dostupné 3.2.2011

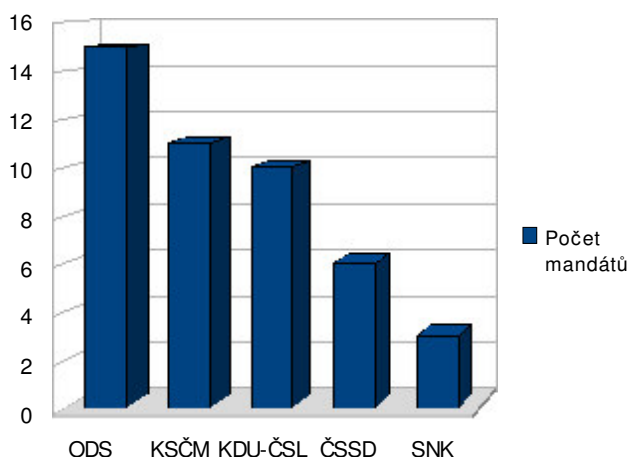
Pozn. vlastní zpracování autora

Druhé volby do krajského zastupitelstva ukázaly na Vysočině růst a posílení moci ODS, která si polepšila o 5 mandátů oproti volbám v roce 2000. V těchto volbách získala ODS celkem 15 mandátů a upevnila si pozici lídra na krajském politickém trhu. Jako druzí skončili komunisté s 10ti mandáty. Hned za nimi lidovci, kteří získali taktéž 10 mandátů. Získání deseti mandátů byl pro lidovce velkým překvapením, před volbami nepočítali s tím, že by počet mandátů mohl být dvojciferný. Sociální demokraté zůstali u stejného počtu mandátů jako ve volbách v roce 2000. Komunisté si oproti minulým volbám polepšili o 1 mandát. V zastupitelstvu Kraje Vysočina už neusednou zastupitelé z Unie svobody a Občanské demokratické aliance, kteří v letech 2000-2004 byly součástí Čtyřkoalice a v krajském zastupitelstvu měli dohromady 6 zastupitelů.

Počty získaných mandátů pro jednotlivé strany v kraji Vysočina pro období 2004-2008

- Občanská demokratická strana: 15 mandátů
- Komunistická strana Čech a Moravy: 11 mandátů
- Křesťansko demokratická unie - Československá strana lidová: 10 mandátů
- Česká strana sociálně demokratická: 6 mandátů
- SNK sdružení nezávislých: 3 mandáty

Graf č. 3: Počet mandátů v zastupitelstvu Kraje Vysočina pro období 2004-2008

Zdroj: www.volby.cz, dostupné 3.2.2011
Pozn. vlastní zpracování autora

Tabulka č.11: Přehled zisků a ztrát v počtu mandátů v Kraji Vysočina po volbách v r.2004

Zisky a ztráty				
Jméno strany	Rok 2000	Rok 2004	+/-	Trend
ČSSD	6 mandátů	6 mandátů	0	
ODS	10 mandátů	15 mandátů	5	↗
KSČM	10 mandátů	11 mandátů	1	↗
KDU-ČSL	byla součástí Čtyřkoalice	10 mandátů	10	↗
Čtyřkoalice	13 mandátů	nekandidovala	-13	↘
SNK sdružení nezávislých	6 mandátů	3 mandáty	-3	↘

Zdroj: www.volby.cz, dostupné 3.2.2011
Pozn. vlastní zpracování autora

Tabulka č. 12: Podrobné výsledky v kraji Vysočiny rok 2004

Počet okrsků:	1 137
Počet voličů:	407 000
Vydané obálky:	129 509
Odevzdané obálky:	129 336
Platné hlasy:	127 251
Platné hlasy (%):	98,39%
Volební účast(%):	31,82%
Počet mandátů:	45

Zdroj: www.volby.cz, dostupné 3.2.2011
 Pozn. vlastní zpracování autora

Silnou pozici po krajských volbách 2004 na Vysočině měli občanskí demokraté, kteří získali 15 mandátů a křesťanskí demokraté, kteří získali 10 mandátů v krajském zastupitelstvu. ODS + KDU-ČSL sestavili většinovou koalici v krajském zastupitelstvu.

Na ustavujícím zastupitelstvu konaném 7.12.2004 byl zvolený v pořadí druhý hejtman kraje Vysočina RNDr. Miloš Vystrčil (ODS) pro volební období 2004-2008.

6.3 Krajské volby 2008 v kraji Vysočina

V pořadí již třetí krajské volby odstartovaly po celé České republice, stejně tak i v kraji Vysočině 17. října 2008 ve 14.00 hodin, kdy se otevřely dveře ve všech volebních místnostech. V kraji Vysočina kandidovalo do krajského zastupitelstva 14. politických stran, hnutí či koalic.

Na Vysočině byl u kandidátních listin pozorovatelný předěl mezi historicky českou a moravskou částí, kdy řada kandidátních listin menších stran je tvořena osobami

výhradně z jedné části. Další pozoruhodností je menší zastoupení okresu Žďár nad Sázavou ve prospěch okresů Havlíčkův Brod a Jihlava.⁴⁵

Tabulka č. 13: Přehled kandidujících stran v kraji Vysočina v roce 2008

Číslo kandidátní listiny	Název politické strany, hnutí či koalice
1.	Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM)
3.	SNK Evropští demokraté
12.	Křesťanská demokratická unie – Československá strana lidová (KDU-ČSL)
18.	Strana zelených (SZ)
19.	Moravané
32.	Strana zdravého rozumu
33.	Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa
37.	Strana důstojného života (SDŽ)
42.	Volte pravý blok – Stranu za snadnou a rychlou odvolatelnost politiků
45.	koalice Dohoda pro Vysočinu
47.	Občanská demokratická strana
48.	Česká strana sociálně demokratická
49.	koalice Dělnická strana – za zrušení poplatků ve zdravotnictví
54.	Konzervativní koalice

Zdroj: www.volby.cz, dostupné 3.2.2011

Pozn. vlastní zpracování autora

Celkem bylo zapsáno v kraji Vysočina 412 166 občanů s aktivním volebním právem. Po celém kraji bylo vytvořeno 1 137 volených okrsků.

45 O. Eibl, V.Havlík, J.Kyloušek, M. Pink. *Krajské volby 2008*. Brno: CDK, 2008, str. 45.

Tabulka č. 14: Volební okrsky v kraji Vysočina

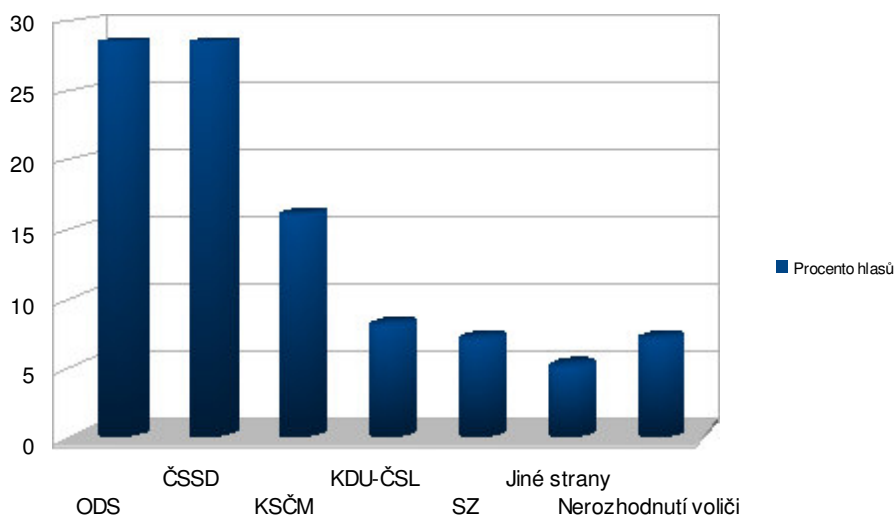
Okres	Počet okrsků
Jihlava	218
Havlíčkův Brod	210
Pelhřimov	195
Třebíč	248
Žďár nad Sázavou	266
Celkem	1 137

Zdroj: www.kr-vysocina.cz/volby-na-vysocine-v-cislech, dostupné 9.2.2011
 Pozn. vlastní zpracování autora

6.3.1 Předvolební kampaň v kraji Vysočina

Předvolební kampaň slouží jako reklama jednotlivých politických stran k získávání svých voličů. Každá politická strana zvolila jinou taktiku a strategii, jak získat moc a vládu v krajích. Předvolební kampaně jednotlivých politických stran odstartovaly na začátku září 2008, kdy byl proveden průzkum, který vytvořil model mapující výsledky budoucích krajských voleb.

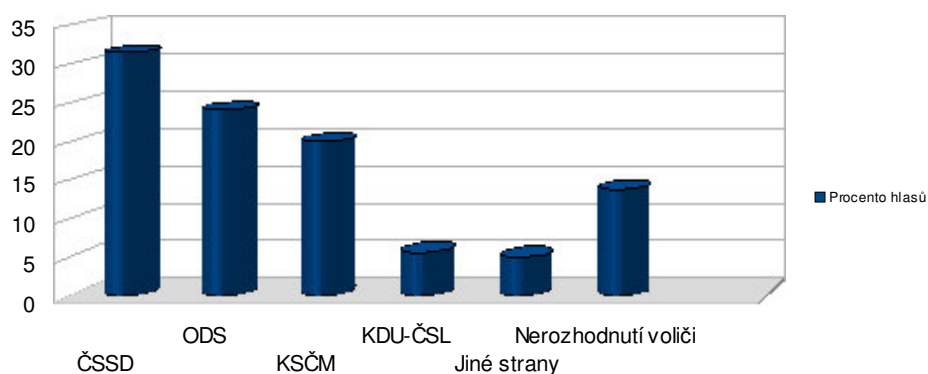
Graf. č. 4: Model mapující budoucí celorepublikové výsledky voleb v ČR

Zdroj: O. Eibl, V.Havlík, J.Kyloušek, M. Pink. *Krajské volby 2008*. Brno: CDK, 2008
 Pozn. vlastní zpracování autora

Z uvedeného grafu vyplývá, že by ODS a ČSSD na začátku září 2008 dosáhly stejného výsledku. Obě nejsilnější strany vstupovaly do boje o získání hejtmanství se stejnou podporou svých voličů. Samozřejmě se počítalo s určitým procentem (přibližně 7%) nerozhodnutých voličů, kteří mohou sehrát určitou roli. Podle dostupných předvolebních prognóz řady politologů by byl úspěch pro obě nejsilnější strany, kdyby získaly vítězství v nadpoloviční většině krajů. ODS si připustila to, že neobhájí všech 12 hejtmanství, které obsadila po krajských volbách v roce 2004. Křesťanští demokraté počítali s tím, že po volbách ztratí svého jediného hejtmana.

Graf. č. 5: Model mapující budoucí výsledky voleb v kraji Vysočina počátek září 2008

Zdroj: O. Eibl, V.Havlík, J.Kyloušek, M. Pink. *Krajské volby 2008*. Brno: CDK, 2008.

Pozn. vlastní zpracování autora

Podle prognóz vytvořených na začátku září v kraji Vysočina, by vyhrála s přehledem v tomto kraji ČSSD s náskokem 7% nad druhou ODS. V porovnání s předběžnými celorepublikovými prognózami (viz.grafem č. 4) by získali sociální demokraté o 3% více hlasů, naopak občanští demokraté by ztratili na Vysočině 4% oproti celorepublikovému průměru.

Všechny velké politické strany pojaly koncept předvolební kampaně v podobném stylu. Vsadily na vyjížděky a přímý kontakt s budoucími potencionálními voliči. Z každé strany silnice se na nás díval a usmíval spokojený politik či politička, slibující lepší budoucnost pro obyčejné občany. Říká se, že není štedřejšího, milejšího a upřímnější člověka, než je

politik před volbami. Největší, nejhonosnější a nejbohatší kampaň měla po celé České republice, tak i na Vysočině, ČSSD. Náklady spojené s kampaní se vyšplhaly do výše 100 milionů korun. Podle některých médií to byla nejdražší předvolební kampaň v historii samostatné České republiky. V kraji Vysočina odstartovali sociální demokraté svoji kampaň 1. září, kdy rozdávali před základními školami pastelky prvňáčkům, mělo to symbolizovat zrušené pastelkovně, které v roce 2006 tehdejší vládní koalice zrušila. Za vyjížděkami za svými voliči měli sociální demokraté speciální obrovský oranžový Truck, dovezený pro účel kampaně, z USA. Tento Truck sloužil zároveň i jako pódium, kde se vystřídala během turné sociálních demokratů řada slavných umělců. Sociální demokraty podpořili v kampani svým zpěvem Kateřina Brožová, Michal David nebo slovenská skupina Elán. Hlavní postavou krajských voleb byl hokejista a olympijský vítěz z Nagana Jiří Šlégr, který během kampaně doprovázel tehdejšího předsedu ČSSD Jiřího Paroubka na předvolebním turné po celé České republice, nezapomněli při svém turné navštívit žádné krajské či okresní město.

Kampaň ČSSD byla vedená centrálně a jako celek byla perfektně zvládnutelná, kompaktní a veškeré předvolební materiály odpovídaly grafickému manuálu ČSSD, byly snadno identifikované. Cílem této monstrózní kampaně bylo předat občanům hlavní sdělení – volba ČSSD = spočívá ve změně a naději na lepší život.⁴⁶

Na všech propagačních materiálech této strany se objevily nápisy „17. říjen den změny a naděje“. ČSSD postavila svoji kampaň na kritice tehdejší vládnoucí koalice, na billboardech ČSSD se objevovaly nápisy ODS mínus. Sociální demokraté upozorňovali na svých propagačních materiálech na zdražování a omezení sociálních dávek, které připravila tehdejší vládnoucí koalice. Hlavním motivem celé kampaně ČSSD bylo zrušení poplatků u lékaře a za recepty v lékárně a kritika vládních opatření. Výsledky voleb ukázaly, že kampaň ČSSD byla velmi úspěšná.

46 O. Eibl, V.Havlík, J.Kyloušek, M. Pink. *Krajské volby 2008*. Brno: CDK, 2008, str. 70.

Občanští demokraté šli do voleb v nelehké pozici – měli obhajovat 12 hejtmanských křesel a na celostátní úrovni se potýkali s poklesem volebních preferencí. Zastřešujícím sloganem pro krajské volby se stalo heslo „Náš kraj, můj domov“.⁴⁷

Velká chyba, které se dopustili občanští demokraté, byla, že předvolební kampaň nebyla řízena z centra, ale pravomoci a řízení kampaně byly předány do úrovně jednotlivých krajů. Kampaň působila neutříděně a zmateně. Témata předvolební kampaně byla výhradně regionální a na jednotlivých propagačních materiálech se tehdy vládnoucí hejtmani chlubili svými výsledky a činnostmi, které dosáhli během jejich vládnoucího čtyřletého období, neslibovali lepší budoucnost pro občany jako sociální demokraté. ODS neměla ani vhodnou zbraň, kterou by vytáhla na svoji obranu proti negativní kampani, kterou proti nim vedl jejich hlavní rival ČSSD. Při předvolební kampani v Kraji Vysočina doprovázela krajské politiky bývalá pornohvězda Paula Wild, což také mnoho potenciálních voličů odradilo.

Kampaně ostatních parlamentních a neparlamentních stran nebyly ničím výjimečné. Předvolební kampaň KSČM byla zaštitěna heslem „Společně pro budoucnost“ a byla zaměřena taktéž regionálně. Ani Strana zelených nevedla centralizovanou kampaň a zajišťovalo ji heslo „Zelená je IN“. Oproti ostatním stranám SZ nespolehala výhradně na billboardy a svou reklamu umísťovala zejména do prostředků veřejné dopravy.⁴⁸

6.3.2 Předvolební programy politických stran v kraji Vysočina

Předvolební program ČSSD v kraji Vysočina

ČSSD prezentovala svůj předvolební program pod názvem Program naděje. Program byl postavený na třech strategických prvcích - „třech S“ - svoboda, solidarita a spravedlnost. Což by se dalo charakterizovat jako nediskriminační přístup obyvatelstva ke vzdělání, lékařské péči a zabezpečení důstojného života nemocných a starých lidí. Cílem bylo vytvořit podmínky pro kvalitní život všem bez rozdílu a zároveň zvyšovat celkovou kvalitu života.⁴⁹

47 O. Eibl, V.Havlík, J.Kyloušek, M. Pink. *Krajské volby 2008*. Brno: CDK, 2008, str. 72.

48 O. Eibl, V.Havlík, J.Kyloušek, M. Pink. *Krajské volby 2008*. Brno: CDK, 2008, str. 73.

49 Bakalářská práce *Volby do zastupitelstva kraje Vysočina*, autor Petra Murínová 2009, PEF ČZU v Praze

ČSSD postavila svůj předvolební program na poplatcích ve zdravotnictví. Jako hlavní zbraň se, kterou šla tato strana do boje, je zrušení poplatků ve všech krajských zařízeních. ČSSD nesouhlasila s privatizací zdravotních pojišťoven a fakultních nemocnic a odmítala dopady poplatků na rizikové skupiny obyvatel – zejména důchodce a sociálně slabé rodiny. Jako další prioritu si zasadila ČSSD do svého programu vytvoření nových pracovních příležitostí pro občany kraje Vysočina. V celém kraji Vysočina je potřeba podporovat malé a střední podnikání, v oblastech s vyšší nezaměstnaností je potřeba podporovat jakékoliv podnikatelské aktivity a snažit se přilákat velké zahraniční investory. V oblasti školství se ČSSD postarala, aby se nesmyslně neslučovaly střední školy. Ve svém programu nezapomněli sociální demokraté na podporu a rozvoj všech forem učňovského odborného školství, chtějí zachovat malé školy a ekonomicky je podpořit. Finančními prostředky z krajské pokladničky chtějí podpořit výuku cizích jazyků, počítačové gramotnosti a výměnných forem studia. Ve svém programu nezapomněli sociální demokraté ani na dopravní obslužnost a zkvalitnění stavu silnic a dopravních tepen v kraji Vysočina. Chtějí vytvořit koncepci dopravní obslužnosti území kraje Vysočina a zavedení integrovaného dopravního systému s využitím všech druhů dopravy. ČSSD je přesvědčena, že kraj má obrovský potenciál k rozvoji cestovního ruchu při nenarušené krásné přírodě a své strategické poloze v České republice a je připravena podniknout pro další rozvoj cestovního ruchu všechny kroky. Ve svém programu nezapomněli sociální demokraté na podporu kulturních akcí (slavnosti, festivaly a regionální aktivity). Zejména jde o podporu ekologické šetrné turistiky, zejména pěší turistiky, cykloturistiky a agroturistiky. K těmto bodům patří samozřejmě i rozvoj základní infrastruktury ubytovacích, stravovacích a sportovních služeb.⁵⁰

Předvolební program ODS v kraji Vysočina

ODS prezentovala svůj předvolební program pod názvem Program rozvoje Vysočiny. ODS slíbila svým voličům bezpečnou, zdravou a bohatou Vysočinu. Pod pojmem bezpečná Vysočina ODS představovala ve svém programu bezpečnější silnice, opravy a zlepšení dopravní dostupnosti, bezpečná města a obce, bezpečnější

⁵⁰ Bakalářská práce Volby do zastupitelstva kraje Vysočina, autor Petra Murínová 2009, PEF ČZU v Praze

ochrana majetku. Zdravá Vysočina spočívá v dalším rozvoji nemocnic a rozvoji onkologického centra. Podpora sportu a volnočasových aktivit občanů, péče a podpora talentů z grantových programů. Jako ostatní strany i Občanská demokratická strana nezapomněla na oblast školství. Ve svém předvolebním programu nabízela rozšíření nabídky škol, zejména v oblasti jazykového vzdělávání a základní počítačové gramotnosti. Rozvoj vysokého školství a vybudování vědeckotechnologického parku. Rozvoj středního a učňovského školství. Pro bohatou Vysočinu chtěla ODS vybudovat kvalitní infrastrukturu pro podnikání. Občanští demokraté chtěla využít peněz z evropských fondů a navazování spolupráce. Slibovali podporu tvorby pracovních míst, podporu zlepšení podmínek pro mladá manželství a jejich děti.⁵¹

Předvolební program KSČM v kraji Vysočina

KSČM si předsevzala jako svůj hlavní cíl posílit ekonomický rozvoj kraje. Především se chtěla tato levicová strana podílet na regulaci a ovlivňování ekonomické aktivity na území kraje Vysočina s potřebami růstu počtu pracovních míst, zvyšování životní úrovně obyvatel a prostředků vynakládaných na mzdy. Dlouhodobě usiluje KSČM o převedení nemocnic na neziskové organizace a zabezpečení rozšíření služeb zdravotnické záchranné služby s cílem pokrýt celé území kraje. Ve spolupráci s ekonomickými subjekty chtějí komunisté zabezpečovat rozvoj učňovského školství pro potřeby rozvoje hospodářských aktivit v kraji. Dále se snaží o zachování kultury a kulturního dědictví pro další generaci. Dlouhodobě by chtěla KSČM zlepšit podmínky pro zajištění bezpečnosti občanů kraje, hlavně jejich zdraví, majetku a obydlí. V rámci zahraničních vztahů by chtěli komunisté podporovat všechny kontakty, které jsou pro kraj Vysočina prospěšné, zejména v oblasti kultury, školství, turistiky a cestovního ruchu a též obchodních vztahů podnikatelských subjektů.⁵²

51 Bakalářská práce Volby do zastupitelstva kraje Vysočina, autor Petra Murínová 2009, PEF ČZU v Praze

52 Bakalářská práce Volby do zastupitelstva kraje Vysočina, autor Petra Murínová 2009, PEF ČZU v Praze

Předvolební program KDU-ČSL v kraji Vysočina

Cíl předvolebního programu KDU-ČSL byl, aby kraj Vysočina byl příjemným domovem pro jeho občany, zajímavým pracovištěm pro všechny, kteří chtějí pracovat a dobrým místem odpočinku pro obyvatele i návštěvníky. Jako své priority považují křesťanští demokraté podporovat rodiny a výchovu. Chtějí zachovat malotřídky v malých vesnicích. Posilovat atraktivitu technických a řemeslných oborů učňovských škol. Zkvalitňovat výuku na základních, učňovských a středních školách. Zároveň chtějí podporovat zaměstnanost motivačními programy, vytvářet podmínky pro vznik podnikání.⁵³

Předvolební program Strany zelených v kraji Vysočina

Předvolební program Strany zelených se nesl pod názvem „Chceme Vysočinu čistou, zdravou a moderní“. Ve svém předvolebním programu slibují zelení zabránění vybudování úložišť jaderného odpadu. Dobrou práci pro šikovné a chytré hlavy. Kvalitní vzdělání občanů Vysočiny se rovná prosperitě celého kraje. Dostupnou a kvalitní lékařskou péči. Snazší a lepší třídění a využití odpadů a zachování čisté a zdravé krajiny.⁵⁴

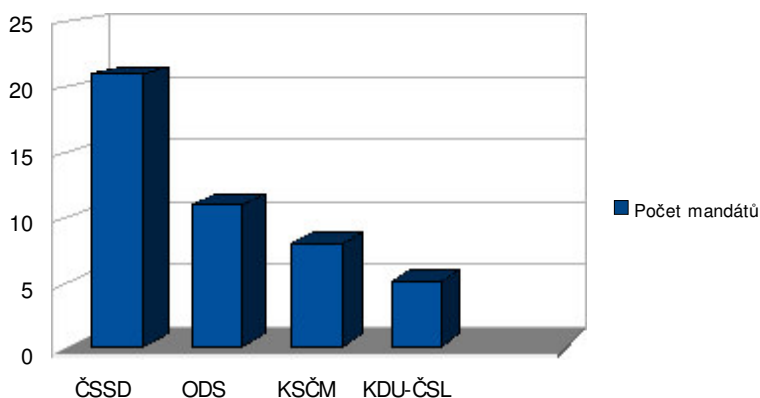
6.3.3 Výsledky voleb v kraji Vysočina

V kraji Vysočina vyhrála krajské volby s přehledem ČSSD, tak jako v celé České republice. ČSSD získala v krajském zastupitelstvu 21 mandátů. ODS obsadila v krajském zastupitelstvu 11 mandátů. KSČM má v krajském zastupitelstvu 8 mandátů a KDU-ČSL 5 mandátů.

53 Bakalářská práce Volby do zastupitelstva kraje Vysočina, autor Petra Murínová 2009, PEF ČZU v Praze

54 Bakalářská práce Volby do zastupitelstva kraje Vysočina, autor Petra Murínová 2009, PEF ČZU v Praze

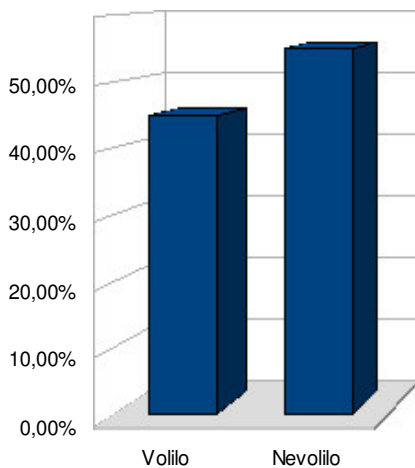
Graf č. 6: Počet mandátů v zastupitelstvu kraje Vysočina pro roky 2008-2012

Zdroj: www.volby.cz, dostupné 3.2.2011
Pozn. vlastní zpracování autora

Pozoruhodností a výjimečností krajských voleb 2008 byla i vysoká volební účast. Celorepublikový průměr volební účasti byl 40,30%. V kraji Vysočina přišlo dát svůj hlas 44,88% obyvatel. V porovnání s prvními krajskými volbami stoupla volební účast v těchto volbách o 8%, když srovnám druhé a třetí krajské volby, pak volební účast ve třetích krajských volbách stoupla o 12%.

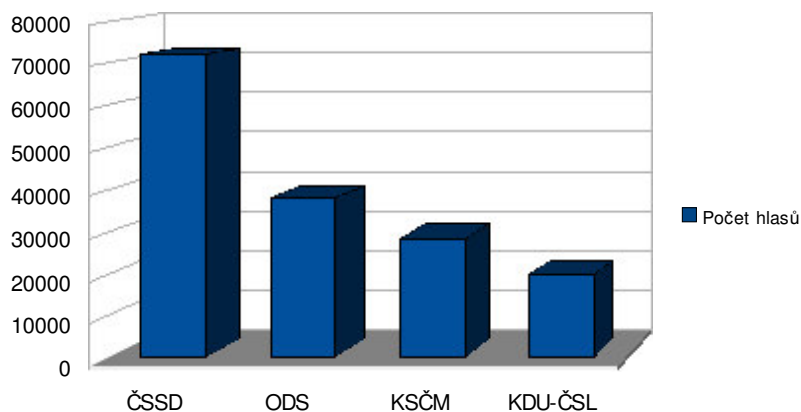
Graf č. 7: Procentuální vyjádření volební účasti v kraji Vysočina

Zdroj: www.volby.cz, dostupné 3.2.2011
Pozn. vlastní zpracování autora

Největší počet hlasů získala v kraji Vysočina ČSSD - 72 004 platných hlasů, ODS obdržela 37 946 hlasů, KSČM 28 934 hlasy, KDU-ČSL 19 534 hlasů.

Graf č. 8: Počet hlasů pro jednotlivé politické strany v kraji Vysočina

Zdroj: www.volby.cz, dostupné 3.2.2011

Pozn. vlastní zpracování autora

ČSSD v těchto volbách získala v kraji Vysočina o 15 mandátů více než ve volbách konaných před čtyřmi roky. ODS z 15 mandátů, které získala v předchozích volbách ztratila 4 mandáty, KSČM přišla o 3 mandáty, KDU-ČSL o 5 mandátů. Nejhůře dopadli SNK sdružení nezávislých, kteří neobhájili žádný ze 3 mandátů.⁵⁵

Tabulka č. 15: Přehled zisků a ztrát v počtu mandátů v kraji Vysočina po volbách v roce 2008

Jméno strany	Rok 2004	Rok 2008	+/-	trend
ČSSD	6	21	+15	↗
ODS	15	11	-4	↘
KSČM	11	8	-3	↘
KDU-ČSL	10	5	-5	↘
SNKs družení nezávislých	3	0	-3	↘

Zdroj: Zdroj: www.volby.cz, dostupné 3.2.2011

Pozn. vlastní zpracování autora

⁵⁵ Bakalářská práce Volby do zastupitelstva kraje Vysočina, autor Petra Murínová 2009, PEF ČZU v Praze

Tabulka č. 16: Podrobné výsledky v kraji Vysočiny rok 2008

Počet okrsků:	1 137
Počet voličů:	412 166
Vydané obálky:	184 981
Odevzdané obálky:	184 455
Platné hlasy:	180 556
Platné hlasy (%):	97,89%
Volební účast(%):	44,88%
Počet mandátů:	45

Zdroj: www.volby.cz, dostupné 3.2.2011

Pozn. vlastní zpracování autora

Vítězem podzimních krajských voleb v roce 2008 se stala celorepublikově, tak i na Vysočině ČSSD, která dokázala získat v některých krajích až třikrát více hlasů než v krajských volbách 2004.

V této souvislosti představují sociální demokraté mezi českými parlamentními stranami unikát – žádná ze zbývajících stran s parlamentním zastoupením nedokázala své zisky tak navýšit. Výhodou pro ČSSD byla navíc ta skutečnost, že dokázala oslovit výrazný podíl voličů, kteří v minulých krajských volbách zůstali sedět doma a k volbách vůbec nepřišli. Ačkoliv je opticky prohra ODS značná, fakticky ODS nepropadla tak výrazně, pouze na rozdíl od ČSSD nedokázala oslovit dostatečný počet voličů. Navíc je třeba zohlednit i vládní pozici ODS a k této pozici se vztahující hypotézu o propadu podpory vládních stran uprostřed volebního cyklu. Ani zbývajícím stranám se nedařilo, tak jak by si jejich kandidáti představovali. Komunisté v krajských volbách oslovili zhruba tři čtvrtiny voličů, kteří jim odevzdali hlas v parlamentních volbách v roce 2006. Lidovci nedokázali obhájit post jediného hejtmana v Jihomoravském kraji. Role a zisky neparlamentních subjektů

byly v krajských volbách v roce 2008 nepatrné, byť několik menších stran dokázalo získat zastoupení v krajských zastupitelstvech.⁵⁶

K výsledkům voleb přispělo i to, že se podařilo ČSSD do volební kampaně protlačit celorepubliková témata, zejména boj proti poplatkům ve zdravotnictví a vyjádřila nesouhlas s reformami, které provádí současná vládní koalice. ČSSD přilákala na svoji stranu nerozhodnuté voliče. ČSSD ve své předvolební kampani slíbila, že zabrání privatizaci nemocnic a zdravotních pojišťoven, nezavede školné na vysokých školách a dlouhodobě bude bojovat proti vybudování radaru na území České republiky a právě tyto důvody přiměly nerozhodnuté voliče, aby dali svůj hlas ČSSD. Naopak dosud vládnoucí ODS krajské volby 2008 silně podcenila, práce na předvolební kampani nebyla tolik horlivá jako u sociálních demokratů. ODS ztratila ve volbách mnoho svých tradičních voličů, se kterými počítala. Většina obyvatel České republiky sice vidí jako nutnost zavést reformy, ale ty reformy, které zavedla v roce 2008 vládní koalice, považuje národ za příliš kruté, chaotické, těžko pochopitelné a zaměřené proti obyčejným lidem. Důsledek ztráty voličů, může ODS přisuzovat také aférám, které před volbami vypluly na povrch.⁵⁷

Povolební koaliční vyjednávání v kraji Vysočina

K zisku nadpoloviční většiny v zastupitelstvu chyběly ČSSD získat pouze 2 hlasy. ČSSD jako vítězná strana začala oslovovat ihned po vyhlášení volebních výsledků k povolebnímu vyjednání všechny strany, které získaly mandáty v krajském zastupitelstvu kraje Vysočina. Představa ČSSD byla sestavit tzv. duhovou koalici, koalici tvořenou všemi čtyřmi vítěznými stranami ČSSD, ODS, KDU-ČSL a KSČM. Tato duhová koalice byla nepřijatelná pro ODS a KDU-ČSL hned z několika důvodů:

1. ODS+KDU-ČSL odmítali být v koalici s KSČM, spolupráce s komunisty byl pro obě tyto strany nepřekročitelný problém
2. ODS odmítala a nesouhlasila s ústředním bodem volebního programu ČSSD, osvobození od placení veškerých poplatků v krajských zdravotnických zařízeních a lékárnách

⁵⁶ O. Eibl, V.Havlík, J.Kyloušek, M. Pink. *Krajské volby 2008*. Brno: CDK, 2008, str. 83.

⁵⁷ Bakalářská práce *Volby do zastupitelstva kraje Vysočina*, autor Petra Murínová 2009, PEF ČZU

3. ČSSD požadovala post hejtmana a majoritní postavení v krajské radě

Po prvním kole vyjednávání se rýsovala možnost uzavření koalice pouze ČSSD+KSČM. V druhém kole vyjednávání pokračovala ČSSD ve vyjednávání se všemi stranami. ODS a KDU-ČSL byli ochotní přistoupit na duhovou koalici bez KSČM. Naopak KSČM souhlasili a respektovali s programem ČSSD a byli ochotni přistoupit na jakoukoliv koalici, ve které budou přítomni.

Pro volební období 2008-2012 se ČSSD domluvila komunisty na podpoře menšinové vlády. Dne 6. listopadu 2008 byla podepsána mezi ČSSD a KSČM dohoda o podpoře vytvoření rady kraje a programových priorit. Komunisté požadovali za podporu menšinové vlády sociálních demokratů v kraji Vysočina posílení kontrolních funkcí a obsadili uvolněnou funkci předsedy finančního výboru krajského zastupitelstva.

Na ustavující schůzi krajského zastupitelstva svolané na 14. listopadu 2008 byl zvolený, pro období 2008-2012, nový hejtman MUDr. Jíří Běhounek, primář ortopedického oddělení pelhřimovské nemocnice, který kandidoval jako lídr a nestraník na kandidátní listině ČSSD. Jiří Běhounek se stal v pořadí třetím prvním mužem kraje Vysočina, ve své funkci nahradil RNDr. Miloše Vystrčila (ODS), který stál v čele kraje v období 2004-2008. Pro nového hejtmana hlasovalo 28 zastupitelů z přítomných 45 zastupitelů. Samotná volba nového hejtmana neproběhla bez protestů, ochozy byly zaplněny protestujícím publikem, kteří byli příznivci pravice a svými transparenty dávali najevo protest proti spolupráci ČSSD a KSČM.

Rada kraje Vysočina pro období 2008-2012 je 9-ti členná a je výhradně tvořená z řad zastupitelů ČSSD. Rada zřídila jako své poradní a pomocné orgány komise. Rada kraje Vysočina má celkem 8 komisí.

Tabulka č. 17: Komise zastupitelstva zřizované radou kraje Vysočina

Komise rady kraje Vysočina
Bezpečnostní
Dopravní
Kultury a cestovního ruchu
Pro sport a volný čas
Pro zemědělství a životní prostředí
Rozpočtová
Sociální a pro oblast protidrogové politiky
Zdravotní

Zdroj: www.kr-vysocina.cz/ze dne 15.2.2011

Pozn. vlastní zpracování autora

Nejvyšším samosprávným orgánem kraje je zastupitelstvo kraje. Na Vysočině má 45 členů. Zastupitelstvo kraje zřizuje jako své pomocné a poradní orgány výbory. Zastupitelstvo kraje Vysočina má k dispozici celkem 6 výborů.

Tabulka č.18. Výbory zřizované zastupitelstvem kraje Vysočina

Výbory zastupitelstva kraje Vysočina
Finanční
Kontrolní
Legislativní
Pro regionální rozvoj
Pro výchovu, vzdělání a zaměstnanost
Výbor pro udělování medailí kraje Vysočina

Zdroj: www.kr-vysocina.cz/ze dne 15.2.2011

Pozn. vlastní zpracování autora

6.3.4 Programové prohlášení Rady kraje Vysočina

Dne 20. ledna 2009 bylo schválené programové prohlášení Rady kraje Vysočina pro období 2008-2012. Z uvedeného prohlášení vyplývá, že se rada kraje Vysočina bude řídit těmito hlavními zásadami:

- průhlednosti při své činnosti a rozhodování,
- efektivní a hospodárné využívání ekonomické základny a finančních prostředků
- dynamický, rovnoměrný a přiměřený rozvoj kraje
- vytvoření dlouhodobých a stabilních koncepcí, na základě, kterých se bude rozhodovat,
- výrazné zlepšení komunikace s občany, neziskovými a ziskovými organizacemi, soukromými podniky, obcemi a městy
- propagace kraje na veřejnosti
- podpora finančních prostředků pro rozvoj kraje Vysočina.

Priority pro volební období 2008 – 2012:

- vyrovnané hospodaření kraje, minimální čerpání úvěrů
- efektivní, účelné a transparentní využívání finančních prostředků z Evropské unie
- systémové řízení nemocnic, průhledná realizaci velkých investičních akcí, udržení kvalifikovaných zaměstnanců v krajských zařízeních
- řešení silničních staveb, dokončení probíhajících oprav a rekonstrukcí
- vytvoření koncepce dopravní obslužnosti území kraje Vysočina a zavedení integrovaného dopravního systému
- široké využívání informačních technologií, především rozšiřování e-Governmentu a rozvoj dalších služeb v oblasti IT
- likvidace starých ekologických zátěží, ochranu zdrojů pitné vody a realizaci opatření k udržení vody v krajině, dokončení Strategie ochrany krajinného rázu
- podporu intenzivní zemědělské výroby, zejména typických komodit pro Vysočinu, ochranu zemědělského půdního fondu a vytvoření maximálního tlaku na ústřední orgány ke spravedlivější dotační politice pro zemědělství a venkov,
- rozvoj Vysoké školy polytechnické Jihlava, detašovaných pracovišť dalších vysokých škol v kraji

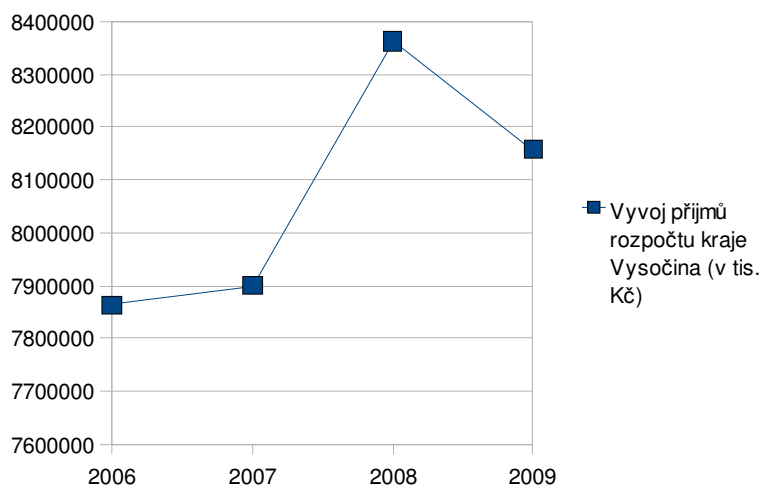
- vyhodnocení výsledků slučování středních škol, podporu a rozvoj všech forem odborného školství
- zlepšování kvality poskytování sociálních služeb, spravedlivé rozdělování podpory jejich poskytovatelům, podporu projektů začleňování seniorů a osob zdravotně postižených do reálného života a podporu nestátních neziskových organizací a jejich obecně prospěšné činnosti,
- zachování policejních služeb v menších městech a zřízení krajské policejní správy, podporu činnosti všech složek integrovaného záchranného systému,
- spolupráci v rámci významných sportovních, kulturních a společenských akcí, které mimořádným způsobem reprezentují kraj (např. Zlatá lyže, Mezinárodní hudební festival Petra Dvorského, Festival Gustava Mahlera, Mezinárodní festival dokumentárního filmu Jihlava, Mistrovství světa v biatlonu 2013).⁵⁸

6.3.5 Oblast hospodaření kraje Vysočina

Od roku 2008 sílí krize české ekonomiky, tato krize ovlivnila hospodaření každého z krajů, projevilo se to převážně v daňových příjmech, které byly v kraji Vysočina v roce 2009 o 400 milionu nižší než v předcházejícím roce (viz. Graf č. 9). Bylo nutné provést změny v rozpočtu hospodaření kraje. Výrazně se musely snížit výdaje, kraj Vysočina se potýkal s problémem jak financovat rozvojové aktivity, ale také svoji běžnou činnost. Díky včasným restriktivním krokům, které podnikla rada kraje se souhlasem zastupitelstva, se podařilo udržet vyrovnaný rozpočet a také přispět k rozvoji kraje. Vyrovnaný rozpočet se podařil udržet také díky penězům, které byly podpořené z projektů Evropské unie. Podařil se shromáždit vysoký objem finančních prostředků z Regionálního operačního programu NUTS 2 Jihovýchod, Operačního programu Životního prostředí. Investiční činnost spočívala především v rekonstrukci a budování nové infrastruktury, rekonstrukcí krajských příspěvkových organizací – nemocnice, školy, pečovatelské domy, domovy pro seniory. Z regionálního operačního programu NUTS 2 byly zahájeny rekonstrukce infrastruktur v nemocnicích v Pelhřimově, Havlíčkově Brodě a Novém Městě na Moravě.

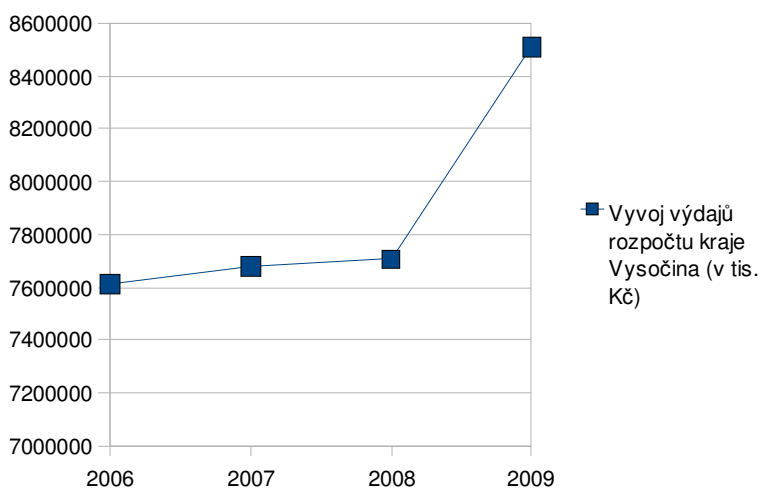
⁵⁸ www.kr-vysocina.cz/programove-prohlaseni-rady-kraje-vysocina, stažené 22.2.2011

Graf č. 9. Vývoj příjmů rozpočtu kraje Vysočina (v tis. Kč)

Zdroj: Výroční zpráva Kraje Vysočina 2009
Pozn. vlastní zpracování autora

Graf č.10. Vývoj výdajů rozpočtu kraje Vysočina (v tis. Kč)

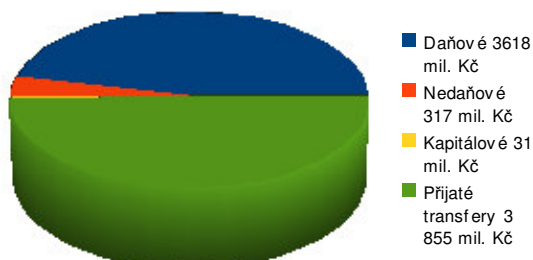

Zdroj: Výroční zpráva Kraje Vysočina 2009
Pozn. vlastní zpracování autora

Celkové příjmy kraje Vysočina byly v roce 2009 byly 8,2 miliardy Kč, výdaje 8,5 miliardy Kč. Jak je patrné z grafu č. 10 vývoj výdajů mezi roky 2006-2008 se pohyboval na stejné výši. V roce 2009 se výdaje zvýšily o 10% oproti předcházejícím rokům.

Graf č. 11. Struktura příjmů rozpočtu kraje Vysočina v roce 2009 (celkové příjmy

7 821mil. Kč)

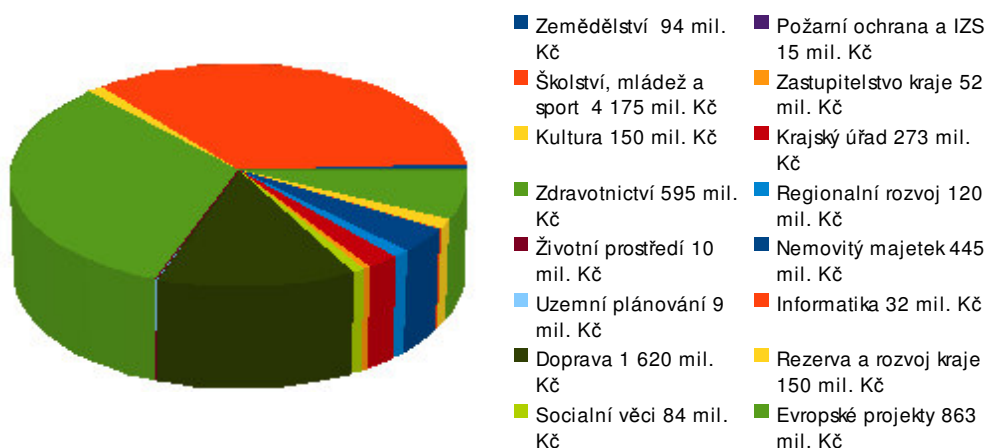

Zdroj: Výroční zpráva Kraje Vysočina 2009
Pozn. vlastní zpracování autora

Největší položku struktury příjmů tvořily přijaté transfery ze státního rozpočtu, které jsou určené na platy učitelů, lékařů. Mezi nedaňové příjmy můžeme zahrnout příjmy z pronájmu, úroky a odvody do státního krajského rozpočtu.

Graf č. 12. Struktura výdajů rozpočtu kraje Vysočina v roce 2009 (celkové výdaje

8 687 mil. Kč)

Zdroj: Výroční zpráva Kraje Vysočina 2009
Pozn. vlastní zpracování autora

Největší výdajovou položkou kraje jsou výdaje na školství, dále pak vynakládá kraj ze svého rozpočtu nemalé prostředky na zdravotnictví, dopravu a rozvoj kraje.

6.3.6 Oblast regionálního rozvoje Kraje Vysočina

Pro regionální rozvoj kraje bylo důležité čerpat i nadále prostředky ze Strukturálních fondů Evropské unie. Odbor regionálního rozvoje kraje připravoval v roce 2009 investiční i neinvestiční projekty ve výši větší než 1,5 mld. Kč, využíval k tomu operační programy:

- Operační program Podnikání a inovace
- Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost
- Regionální operační program
- Programy mezinárodní a nadnárodní spolupráce nebo Program Evropské územní spolupráce Rakousko – Česká republika 2007–2013

V roce 2002 byl na Vysočině zřízený Fond Vysočiny jako nástroj pro podporu nových projektů a aktivit, které jsou v harmonii s programem rozvojem kraje.

V rámci Fondu Vysočiny kraj vyhlašuje grantové programy zaměřené do nejrůznějších oblastí, přičemž žadatelem může být prakticky kdokoliv počínaje obcemi a mikroregiony až po neziskové organizace, firmy i jednotlivce. Další důležitou funkcí Fondu Vysočiny, jež je úspěšně naplňována, je připravovat subjekty kraje Vysočina na čerpání strukturálních fondů Evropské unie. Přestože jednotlivci kraje realizují svoji grantovou politiku na základě určitých pravidel (často inspirovaných právě Fondem Vysočiny), zůstává Fond Vysočiny i nadále jediným uceleným systémem takovéto podpory. Fond Vysočiny byl v roce 2009 nucen pružně reagovat na změny související s probíhající hospodářskou krizí.⁵⁹

⁵⁹ www.kr-vysocina.cz/programove-prohlaseni-rady-kraje-vysocina, stažené 22.2.2011

6.3.7 Zhodnocení poloviny volebního období očima radních kraje Vysočina

Od třetích krajských voleb uplynulo více než 2 roky, volební období radních z řad ČSSD se přesunulo do své druhé poloviny, rozhodla jsem se do své diplomové práce zahrnout rozhovory s hejtmanem kraje Vysočina a prvním i druhým náměstkem hejtmana kraje Vysočina. Všem třem politikům jsem položila stejné otázky.

1. Z čeho jste měl/a největší radost, co se Vám povedlo a dá se říci, že je to Vaším dítětem?
2. Co naopak Vám přineslo nejvíce starostí?
3. Co byste ještě do konce volebního období chtěl/a prosadit?

MUDr. Jiří Běhounek – hejtman Kraje Vysočina

1. Určitě se podvedlo organizační rozdělení odborů a vznik odboru zdravotnictví a sociálních věcí a jejich vedení .
2. Jednoznačně podpora akce „Děkujeme odcházíme“ ze strany lékařů Vysočiny.
3. Velmi bych stál o dokončení diskuze o dalším směřování školství a jeho dopady na děti i rodiče nejen ve středních ale i základních školách. Ale to asi neprosadím, aby bylo na tuto problematiku nahlíženo komplexněji než dosud, ne pouze optikou lokálních zájmů politické místní reprezentace nesmyslně si na tom honící triko.

Ing. Vladimír Novotný – 1. náměstek hejtmana Kraje Vysočina, radní pro oblast financí

1. Určitě je to zvládnutí nástupu hospodářské krize koncem roku 2008, ale především v průběhu roku 2009. Jsem rád, že jsme nepodlehli avizovaným predikcím MF a především tehdejšího ministra a připravili „pesimistický“ rozpočet na rok 2009, poprvé s nižšími daňovými příjmy (o 2%), než bylo zvykem v minulosti. I díky tomu jsme hospodařili vyrovnaně s mírným přebytkem a to vše při výrazném navýšení investic. Po těchto zkušenostech jsme připravili velmi střízlivý rozpočet pro rok 2010. Výsledkem je přebytek daňových příjmů ve výši více než 250 mil.korun a předpokládaný přebytkový

závěrečný účet 2010. To vše umožnilo připravit rozpočet pro rok 2011 s nebývale vysokou rezervou až 255 mil.korun. Když jsme se dostali do vedení, zjistil jsem také, že nemáme žádný přehled o aktuálním cash flow kraje. Po dvou letech vše funguje a my můžeme pomocí tohoto nástroje plánovat investice.

2. Viz předešlé, i při ekonomické krizi udržet dobré hospodaření s příkladnou dluhovou službou, při zachování rozvoje kraje (tedy zvýšení investic, především do rozvoje dopravní infrastruktury a do majetku) a bezproblémové dokončení rozsáhlých investic z dob minulého vedení (jen rekonstrukce nemocnic nás budou stát více než 1,1 mld. korun).

3. Ještě zlepšit hospodaření s finančními prostředky a i nadále udržet kvalitní rozpočet.

Ing. Libor Joukl – 2. náměstek hejtmána Kraje Vysočina, radní pro oblast dopravy a majetku

1. Jednou ze staveb, kterou jsme připravili a zrealizovali, byla stavba rehabilitačního centra při dětském centru, kdysi kojenecký ústav (děti do 3 let), kde jsou děti, které si svůj život nevybraly. Úroveň společnosti se měří mimo jiné tím, jak se stará o ty, kteří to sami nezvládnou, my chceme být dobrou společností.

2. Na pozici náměstka hejtmána jsem přišel z podnikatelské sféry. Pokud se dělá politika, víme kdo je kdo a co je jeho politikou – pravice postarej se každý jak umíš, levice podle možnosti pomoz těm, kteří nemohou. Čím dál více se však setkávám s politikařením, tam nevíte co můžete čekat.

3. Nejsme zákonodárci, ale správci veřejného majetku, navíc v době krize, kdy místo 350 milionů meziročního růstu je půlmiliardový propad. Přesto, jelikož mám v gesci mimo jiné dopravu, chci udržet dle možnosti rozsah dopravní obslužnosti a co možná největší objem financí do oprav dopravní infrastruktury.

Z uvedených rozhovorů vyplývají tyto závěry:

- rok 2009 přinesl pro kraj Vysočina výrazný zásah do příjmů kraje v podobě nižších transferů ze státního rozpočtu
- i přesto se podařilo sestavit rozpočet kraje, který počítal s úsporami, ale neomezoval plánované projekty

- v období hospodářské a ekonomické krize v roce 2009 se podařilo hospodařit s drobným přebytkovým rozpočtem
- díky dotacím z EU se podařily rozsáhlé rekonstrukce krajských nemocnic a investice do oprav krajských komunikací

Vlastní názhledy autorky ke zhodnocení poloviny volebního období očima radních kraje Vysočina

V zásadě souhlasím se všemi názory politiků, i když by jsem mohla v částech jejich projevu nalézat prvky populismu. I přes tuto výtku, kdy je nutno dle mého názoru v politických projevech vycházet z reálných čísel, musím podle vlastního pozorování a sledování vývoje rozpočtu kraje Vysočina zkonstatovat mírný přebytek s faktickým navýšením investic za rok 2010. Za výrazný pozitivní posun v rámci sledování rozpočtu kraje Vysočina mohu pak označit reálný přehled o cash flow kraje, který je reálným faktickým odrazem ekonomického vývoje kraje, zvláště při plánování investic za současné ekonomické krize.

V každém případě se pak jednoznačně mohu přiklonit a přikláním ke skutečně výraznému sociálnímu cítění politického vedení kraje Vysočina, které skutečně akcentuje sociální politiku ve své podstatě, kdy heslem je pomoc sociálně handicapovaným, kteří si svůj život nevybrali, ale přesto ho musí žít. Osobně zaznamenávám silnou sociální politiku v kraji, která se projevuje zejména stavbou rehabilitačního centra při dětském centru.

Bezesporu vidím významnou úlohu dotací z Evropské unie, které se vysokou měrou podílely na realizovaných projektech.

7. Závěr

Závěrem mohu konstatovat, že nelze podceňovat v žádném případě vůli voličů a nálady obyvatelstva, tak jak ji ovlivňují politické garnitury v daném čase a na daném území. V mojí práci bylo ukázáno k jakým cílům dospěl hospodářský a politický vývoj, jak probíhaly jednotlivé změny po volbách 2008 a jak byla řešena hospodářská krize po roce 2009 v kraji Vysočina.

V praktické rovině předložená práce ukazuje, jak se regionální „vláda“ kraje Vysočina vypořádala a vypořádává se složitou situací světové hospodářské krize. Neméně důležitým faktem je i situace, kdy se časově nekryjí volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR a krajských zastupitelstev. Znamená to, že republiková vládnoucí garnitura nemusí být shodná s vládnoucími garniturami v krajích, čímž mohou nastat a nastávají názorové problémy při řešení plošných nebo regionálních dopadů rozdělování finančních prostředků a řešení sociálních jistot občanů ČR.

Vítězem v podzimních krajských volbách v roce 2008 se stala celorepublikově, stejně tak i na Vysočině ČSSD, která dokázala získat v některých krajích až třikrát více hlasů než v krajských volbách 2004. Sociální demokraté byly v těchto volbách unikátem mezi českými parlamentními stranami, doposavad žádná ze zbývajících politických stran s parlamentním zastoupením nedokázala své zisky tak jako ČSSD navýšit. K zisku nadpoloviční většiny v zastupitelstvu chyběly ČSSD získat pouze 2 hlasy. Představa ČSSD byla sestavit tzv. duhovou koalici, koalici tvořenou všemi čtyřmi vítěznými stranami ČSSD, ODS, KDU-ČSL a KSČM. Tato duhová koalice byla nepřijatelná pro ODS a KDU-ČSL, obě strany odmítly být v koalici s KSČM. Pro volební období 2008-2012 se ČSSD domluvila komunisty na podpoře menšinové vlády. Dne 6. listopadu 2008 byla podepsána mezi ČSSD a KSČM dohoda o podpoře vytvoření rady kraje a programových priorit.

Po volbách v roce 2008 převzali řízení kraje Vysočina zástupci ČSSD, vydali programové prohlášení Rady kraje a důsledně se jím řídí. Z průzkumu jsem zjistila, že i v době krize umí představitelé naplňovat jednotlivé body programového prohlášení, což oceňují nejvíce obyvatelé kraje. ČSSD zvládla nástup hospodářské krize, což je patrné z grafů uvedených v této práci. Představitelé kraje se vyrovnáním rozpočtem vypořádali s nižší daňovou výtěžností, jak v roce 2009, tak i v roce 2010. Díky opatřením, které

zástupci kraje Vysočina přijali, bylo hospodaření vyrovnané s mírným přebytkem. Mohu konstatovat, že by to mohl být do určité míry i návod pro vládní garnituru České republiky, která má za cíl snižovat státní dluh a blížit se vyrovnanému státnímu rozpočtu.

Přehled používaných zkratek

ČR	Česká republika
ČSFR	Československá federativní republika
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
DS-ZP	Koalice dělnická strana–za zrušení poplatků ve zdravotnictví
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
KČ	Koruny české
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie–Československá strana lidová
KDV	Koalice dohoda pro Vysočinu
KK	Konzervativní koalice
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
MF	Mladá fronta
MOR	Moravané
ODS	Občanská demokratická strana
PB	Volte Pravý Blok
SDŽ	Strana důstojného života
SNKED	Sdružení nezávislých kandidátů Evropští demokraté
SPR-RSČ	Sdružení pro republiku–Republikánská strana Československá
SR	Slovenská republika
SZ	Strana zelených
SZR	Strana zdravého rozumu

Seznam tabulek, grafů a map

Seznam tabulek

- Tabulka č. 1: Organizační struktura krajského zřízení na Slovensku
- Tabulka č. 2: Příjmy a výdaje kraje
- Tabulka č. 3: Počet členů zastupitelstva
- Tabulka č. 4: Počet členů rady
- Tabulka č. 5: Porovnání volebních systémů v ČR a SR
- Tabulka č. 6: Základní ekonomické údaje o kraji Vysočina
- Tabulka č. 7: Počet získaných mandátů
- Tabulka č. 8: Přehled kandidujících stran v Jihlavském kraji v roce 2000
- Tabulka č. 9: Podrobné výsledky v kraji Vysočiny rok 2000
- Tabulka č. 10: Přehled kandidujících stran v kraji Vysočina 2004
- Tabulka č. 11: Přehled zisků a ztrát v počtu mandátů v Kraji Vysočina po volbách v roce 2004
- Tabulka č. 12: Podrobné výsledky v kraji Vysočiny rok 2004
- Tabulka č. 13: Přehled kandidujících stran v kraji Vysočina v roce 2008
- Tabulka č. 14: Volební okrsky v kraji Vysočina
- Tabulka č. 15: Přehled zisků a ztrát v počtu mandátů v kraji Vysočina po volbách v roce 2008
- Tabulka č. 16: Podrobné výsledky v kraji Vysočiny rok 2008
- Tabulka č. 17: Komise zastupitelstva zřizované radou kraje Vysočina
- Tabulka č. 18: Výbory zastupitelstva zřizované zastupitelstvem kraje Vysočina

Seznam grafů:

- Graf č. 1: Počet získaných mandátů
- Graf č. 2: Počet mandátů v zastupitelstvu Jihlavského kraj pro roky 2000-2004
- Graf č. 3: Počet mandátů v zastupitelstvu kraje Vysočina pro roky 2004-2008
- Graf č. 4: Model mapující budoucí celorepublikové výsledky voleb v ČR počátek září 2008
- Graf č. 5: Model mapující budoucí výsledky voleb v Kraji Vysočina počátek září 2008

Graf č. 6: Počet mandátů v zastupitelstvu kraje Vysočina pro roky 2008-2012

Graf č. 7: Procentuální vyjádření volební účasti v kraji Vysočina

Graf č. 8: Počet hlasů pro jednotlivé politické strany v kraji Vysočina

Graf č. 9: Vývoj příjmů rozpočtu kraje Vysočina

Graf č. 10: Vývoj výdajů rozpočtu kraje Vysočina

Graf č. 11: Struktura příjmů rozpočtu kraje Vysočina v roce 2009

Graf č. 12: Struktura výdajů rozpočtu kraje Vysočina v roce 2009

Seznam map:

Mapa č. 1: Kraje v ČR po roce 2000

Mapa č. 2: Kraje v SR po roce 1996

Mapa č. 3: Poloha kraje Vysočina

8. Použité prameny

Publikace

1. Cogan, R. Krajské zřízení. Praha: Aspi, 2004. ISBN 80-7357-041-6.
2. Čmejrek, J. Obce a regiony jako politický prostor. Praha: Alfa nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-87197-00-4.
3. Čmejrek, J., Kopřiva, R. Základy veřejné správy. Praha: PEF ČZU, 2008. ISBN 978-80-213-1626-3.
4. Eibl O., Havlík V., Kylvoušek J., Pink M. Krajské volby 2008. Brno: CDK, 2008. ISBN 978-80-7325-224-3.
5. Hledíková Z., Janák J., Dobeš J. Dějiny správy v českých zemích od počátku po současnost. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN: 978-80-7106-906-5.
6. Koudelka, Z. Samospráva. Praha: Linde, 2007. ISBN: 978-80-7201-665-5
7. Krejčí O. Nová kniha o volbách. Příbram: PBTisk, 2006. ISBN 80-86946-01-0.
8. Pšeja, P. Stranický systém České republiky. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-7325-069-1.
9. Říchová, B. Přehled moderních politologických teorií. Praha: Portál, 2000. ISBN: 80-7178-461-3.
10. Šaradín, P. Politické kampaně, volby a politický marketing. Olomouc: Periplum, 2007. ISBN 80-86473-88-0.

Internetové zdroje

1. www.civil.gov.sk, ze dne 13. 12. 2010
2. www.jihlava.czso.cz ze dne 1. 12. 2010
3. www.kr-vysocina.cz ze dne 9. 2. 2011, 15. 2. 2011,
4. www.kr-vysocina.cz/programove-prohlaseni-rady-kraje-vysocina ze dne 22. 11. 2011
5. www.risy.cz ze dne 1. 12. 2010
6. www.volby.cz ze dne 3. 2. 2011
7. www.wikipedia.org ze dne 6. 9. 2010

Právní předpisy

1. Zákon č. 36/1960 Sb., Zákon Národního shromáždění Republiky československé o územním členění státu
2. Zákon č. 69/1967 Sb., Zákon o národních výborech
3. Zákon č. 69/1967 Sb., Zákon Národního shromáždění Československé socialistické republiky
4. Zákon č. 71/1969 Sb., Zákon o územním členění Slovenské socialistické republiky
5. Zákon č.128/2000 Sb., Zákon o obcích
6. Zákon č.129/2000 Sb., Zákon o krajích
7. Zákon č.130/2000 Sb., Zákon o volbách do zastupitelstev krajů
8. Zákon č. 250/2000 Sb., Zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů
9. Zákon č. 280/1948 Sb., Zákon o krajském zřízení
10. Zákon č. 294/1990 Sb., Zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky, kterým se mění a doplňuje ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky, a ústní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci
11. Zákon č. 302/2001 Sb., Zákon o samosprávných krajích
12. Zákon č. 347/1997 Sb., Ústavní zákon o vytvoření vyšších územních samosprávních celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb.
13. Zákon č. 357/1992 Sb., Zákon o dani dědické, darovací a převodu nemovitostí

Jiné použité prameny

1. Bakalářská práce Volby do zastupitelstva kraje Vysočina, autor Petra Murínová 2009, PEF ČZU v Praze: 2008
2. Krajské volby 2000. Fakta názory, komentáře. Praha: Cevro, 2006.
3. Výroční zpráva Kraje Vysočina 2009
4. Rozhovory s čelními představiteli kraje Vysočina Mudr. Jiřím Běhounkem – hejtmanem kraje Vysočina, Ing. Vladimírem Novotným – prvním náměstkem hejtmana kraje Vysočina, Ing. Liborem Jouklem – druhým náměstkem hejtmana kraje Vysočina

9. PŘÍLOHY

ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA KRAJE VYSOČINA			
	Vysočina	Měřicí jednotka	Podíl na ČR v %
ÚZEMÍ (k 31. 12.2010)			
Rozloha	6 796	km ²	8,6
Počet obcí	704		11,3
Hustota obyvatelstva	75,8	osoby/km ²	133,2
Podíl městského obyvatelstva	58,2	%	70,2
OBYVATELSTVO			
Počet obyvatel (k 31. 12.)	514 992	osoby	4,9
cizinci	8 583	osoby	2,0
Na 1 000 obyvatel			
živě narození	10,6	‰	11,3
zemřelí	9,9	‰	10,2
Průměrný věk (k 31. 12.)	40,5	roky	40,6
muži	39,1	roky	39,1
ženy	41,9	roky	42,1
MAKROEKONOMICKÉ UKAZATELE			
Hrubý domácí produkt	139 522	mil. Kč	3,8
na 1 obyvatele	270 743	Kč	345 601
TRH PRÁCE			
Zaměstnaní celkem	241,1	tis. osob	4,9
zemědělství, lesnictví, rybolov	9,1	%	3,1
průmysl a stavebnictví	43,8	%	38,6
tržní a netržní služby	47,0	%	58,3
Míra ekonomické aktivity	57,9	%	58,7

Průměrný evidenční počet zaměstnanců (rok 2008)	182,1	tis. fyz. osob	4,4
Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnance (rok 2008)	19 844	Kč	21 931
zemědělství, lesnictví, rybolov	17 267	Kč	17 477
průmysl	21 319	Kč	21 916
stavebnictví	19 561	Kč	20 847
Nezaměstnanost (k 31. 12.)			
Neumístění uchazeči o zaměstnání	28 566	osoby	5,3
Volná pracovní místa	762	místa	2,5
Míra registrované nezaměstnanosti	10,25	%	9,24
ORGANIZAČNÍ STATISTIKA			
Registrované subjekty (k 31. 12.)	100 954		3,9
obchodní společnosti	7 378		2,2
fyzické osoby	81 185		4,2
ZEMĚDĚLSTVÍ			
Osevní plochy celkem (k 31. 5.)	284 560	ha	11,2
Sklizeň: obiloviny celkem	679 031	t	8,7
brambory celkem	275 075	t	36,6
Hospodářská zvířata (k 1. 4. 2009)			
skot celkem	210 629	kusy	15,6
prasata celkem	319 199	kusy	16,7
PRŮMYSL			
Tržby z průmyslové činnosti (podniky se 100 a více zaměstnanci)	89 122	mil. Kč, b. c.	3,7
STAVEBNICTVÍ			
Stavební práce podle dodavatel. smluv na území kraje	11 338	mil. Kč, b. c.	3,7
Bytová výstavba			
Zahájené byty	1 380		3,7
Dokončené byty	1 416		3,7
na 1 000 obyvatel	2,7		3,7

CESTOVNÍ RUCH			
Hromadná ubytovací zařízení celkem	354		4,7
lůžka	19 532		4,2
Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních	358 863	osoby	3,0
z toho nerezidenti	47 797	osoby	0,8
VZDĚLÁVÁNÍ			
Děti, žáci, studenti (denní studium)			
mateřské školy	15 878	osoby	5,1
základní školy	41 902	osoby	5,3
gymnázia	6 791	osoby	4,8
odborné vzdělávání (bez oborů nástavbového studia)	18 776	osoby	5,3
ZDRAVOTNICTVÍ			
Lékaři celkem	1 786	osoby	4,0
na 1 000 obyvatel	3,5	osoby	4,3
z toho v nestátních zařízeních	1 701	osoby	4,7
Nemocnice	6		3,1
lůžka	2 794		4,4
na 1 000 obyvatel	5,4		6,0
Počet nemocensky pojištěných	174 696	osoby	4,1
Průměrná pracovní neschopnost	4,309	%	4,184
SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ			
Místa v zařízeních sociální péče celkem	3 546	místa	5,0
Příjemci důchodů celkem	142 658	osoby	5,1
Průměrný měsíční důchod celkem	9 639	Kč	9 803
starobní plný	9 771	Kč	10 045